

JMG

Kandidatuppsats i journalistik

2020-01-23

Institutionen för journalistik,
medier och kommunikation

www.jmg.gu.se

Vem är det ideala mordoffret?

**En kvantitativ jämförande analys av hur kvinnliga mordoffer gestaltas och
prioriteras i kvällspress**

Författare: Filip Mitrovic, Karl Moberg och Gustav Stjernkvist

Handledare: Marina Ghersetti och Ulla Säteric

Kursansvarig: Marina Ghersetti

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

Title: Who is the ideal murder victim?
Authors: Filip Mitrovic, Karl Moberg and Gustav Stjernkvist
Level: Bachelor thesis in Journalism
Term: HT 2019
Supervisor: Marina Gherseti and Ulla Säterie

Aim of thesis:

This study analyzes the difference in news framing and news selection of eight different cases of murdered women during the last ten years. Primarily we wanted to try to find a pattern between the women's personal aspects of age, ethnicity, and relationship to their murderer. The content we analyzed came from the two largest Swedish tabloid newspapers, Aftonbladet and Expressen (which included Kvällsposten and GT). The time span that we chose was three and a half months from the date the women were confirmed dead and their names was made public.

Theoretical framework:

The framing of these were analyzed based on two different types of previous research. *The Ideal Victim* by Nils Christie (1986, 2001) and *Det individuella brottet* by Marie Demker and Göran Duus-Otterström (2011), who studied the theory of including framing.

Methods(s):

We chose to use a quantitative analysis to make this study applicable to a larger amount of articles. We continue by breaking down our previously mentioned theories to be able to create an index of the articles and thereby try to distinguish differences between the cases.

Results:

The results we found was that all these cases differentiate in both framing and news selection. Women of Swedish ethnicity got more attention than those of other ethnicity but were not presented with the same victim status or by an individually type of news framing.

Women who previously had a relationship with their murderer did not get as much coverage as those whose murderers were unknown to them, nor did they get the same type of victim status or including victim framing.

There were also patterns between the victims age and news selection. Younger women received more individual framing due to their relatives and/or friends being heard more than the older women, and they also appeared in more pictures in the articles.

Innehållsförteckning

Abstract	3
1 Inledning	7
1.1 Utomvetenskaplig problematisering	8
1.2 Inomvetenskaplig relevans	8
2 Tidigare forskning	10
2.1 Det ideala offret	10
2.2 Etnicitet och det ideala offret	11
2.2.1 Etniska skillnader i nyhetsurvalet av brottsoffer	11
2.3 Offerskapande	12
2.4 Kvällstidningarnas gestaltning av brott	13
2.5 Mäns våld mot kvinnor i nära relationer	14
2.6 Äldre kvinnor osynliga i media	15
3 Teoretiska ramar	16
3.1 Gestaltning	16
3.1.1 Inkluderande och exkluderande gestaltning	17
3.1.2 Bilder som inkluderande gestaltning	19
3.1.3 Slutkommentar	19
3.2 Fem kriterier för offerskapande	19
3.3 Nyhetsvärdering och nyhetsurval	20
3.4 Vad blir nyheter?	20
4 Syfte och frågeställning	22
5 Metod och material	23
5.1 Metodval	23
5.2 Forskningsfråga 1 – Hur mycket uppmärksamhet får fallen i kvällspressen?	23
5.3 Forskningsfråga 2 – Är det någon skillnad på hur mordoffren gestaltas?	24
5.4 Presentation	25
5.5 Operationalisering och tolkningsregler	25
5.6 Avgränsning	25
5.7 Urval	26
5.7.1 Sammanfattning av fallen	26
5.7.2 Tidningarna	29
5.8 Kodschemat	29
5.9 Fem aspekter för offerskapande	30
5.10 Inkluderande och exkluderande gestaltning	31
5.11 Begreppstolkning	32
5.11.1 Etnicitet	32
5.11.2 Ålder	32
5.11.3 Relation till mördare	33
5.12 Validitet och reabilitet	33
6 Resultat och analys	35
6.1 Resultat forskningsfråga 1	35
6.1.1 Omfattning i tidningarna	35
6.1.2 Typer av artiklar	38
6.2 Analys, forskningsfråga 1	39

6.2.1 Etnicitet	39
6.2.2 Relation till mördaren	40
6.2.3 Ålder	41
6.3 Resultat forskningsfråga 2	41
6.3.1 Offerskapande	42
6.3.2 Inkluderande gestaltning	43
6.3.3 Kriterier för offerskapande och inkluderande gestaltning	46
6.4 Analys, forskningsfråga 2	47
6.4.1 Relation till mördaren	47
6.4.2 Etnicitet	47
6.4.3 Ålder	48
6.4.4 Likheter	48
7 Slutsats och diskussion	49
7.1 Slutsats av resultaten	49
7.2 Teorierna	50
7.3 Studiens upplägg	50
8 Förslag på vidare forskning	52
Referenslista	53
Sammanfattning av fall	54
Övriga artiklar	56
Bilaga 1: Kodbok	57

1 Inledning

I Aftonbladets omtalade kartläggning över mördade kvinnor i Sverige kan vi läsa om samtliga 299 mordoffer från år 2000 till 2019 som har dödats av en man i nära relation. De flesta av kvinnorna är inte namngivna, en del har glömts bort och endast ett fåtal kommer vi ihåg. Lotta Rudholm, som blev brutalt misshandlad till döds av sin anabolastinna pojkvän, är ett av namnen som är svårare att glömma. På andra sidan av minnesspektrumet har vi 27-åriga Claudia Quiroz, som också blev hänsynslöst mördad av sin pojkvän. Det finns liknande omständigheter i båda fallen, men det är Lotta Rudholms namn som har befäst sig i vårt medvetande. Hennes liv beskrivs sympatiskt i artikel efter artikel; de skriver bland annat att hon ville bli mamma, hon var en fantastisk moster och hade länge försökt ta sig ur sin ex-pojkväns våldsamma grepp. I Claudia Quiroz fall är rapporteringen kyligare och inte med lika mycket sympati. Artiklarna är väldigt få och handlar generellt mer om brottet än om offret.

Vi vill med denna uppsats försöka se mönster och samband i vilka kvinnliga mordoffer som får mer medial uppmärksamhet, som till exempel Lotta Rudholm, och de som får mindre uppmärksamhet, som till exempel Claudia Quiroz. Vad är det för omständigheter och personliga egenskaper som påverkar vilka offer som får stå i rampljuset och vilka som hamnar i skymundan?

Brottsoffer tar upp en allt större del av Sveriges nyhetsrapportering. (Demker & Duus-Otterström 2011) Tidigare låg fokus mer på brottet och gärningsmannen, men idag tar offer minst lika stor plats i medieutrymmet som gärningsmännen. Genomgående visar rapporteringen sympati för de allra flesta kvinnliga mordoffer, men vissa mer än andra. När nästan alla gestaltas som ett idealt offer i någon form har vi med denna uppsats försökt hitta ett sätt att jämföra graden av den sympatiskapande gestaltningen mellan olika mordoffer.

Vi vill ta reda på vad för personliga egenskaper som spelar in i skapandet av det mest ideala offret utifrån ett medieperspektiv. För att ta reda på om offrets **ålder**, **etnicitet** eller **relation till mördaren** kan ha en inverkan på medias gestaltning av mordoffer har vi valt att undersöka och försöka hitta skillnader i rapporteringen mellan åtta olika kvinnliga mordfall från 2010 och framåt som speglar dessa tre nyss uppräknade aspekter.

För att kunna utläsa vem som har fått mest uppmärksamhet och vem som gestaltas med mest sympati har vi använt Nils Christies *The Ideal Victim* (1986) och Demker & Duus-Otterströms *Det individuella brottet* (2011) för att skapa ett antal kriterier som kan utläsa grader av hur mycket, eller lite sympati offret får i medierna. Vi har sedan tillämpat de kvalitativa kriterierna i en kvantitativ studie på alla artiklar om de åtta mordfallen i Aftonbladet, Expressen, Kvällsposten och GT från och med att offret namngivits och tre och en halv månader framåt. Kvinnorna som undersöks skiljer sig åt i ålder, etnicitet och relation till mördaren, och genom att skapa ett index med hjälp av kriterierna kan vi ställa fallen mot varandra och jämföra den offerskapande gestaltningen i siffror.

1.1 Utomvetenskaplig problematisering

Enligt de pressetiska reglerna är massmediernas roll i samhället att bidra till en korrekt och allsidig rapportering om verkligheten. Vi vill med denna uppsats se om det finns, och eventuellt belysa, problem med hur jämlik eller ojämlik rapporteringen är när det gäller kvinnliga mordoffer i Sverige.

Nyhetskonsumenter matas dagligen med rubriker, artiklar och information som ger brottsoffren ett ansikte och väcker sympati hos läsaren. Då och då dyker de stora fallen upp, som Lotta Rudholm, Lisa Holm och Engla. Medierapporteringen om mordoffer präglar svenska folkets bild av vem som är ett offer och därför är det viktigt att vi forskar kring hur offer gestaltas. De flesta läsare har ingen koppling till något mordoffer och bilden media ger är ofta den enda kunskapskällan. Ett exempel på hur gestaltning formar läsarens bild av en händelse kommer från en studie gjord av Nelson Oxley och Clawson (1997). I undersökningen studerade man två olika artiklar om ett offentligt möte som skulle hållas av hatgruppen Ku Klux Klan, där den ena artikeln beskrev samlingen som en handling av yttrandefrihet medan den andra beskrev det som en form av sedlighetsbrott. Effekterna blev som så att de som läste den förstnämnda hade därför en mycket mer positiv inställning till mötet än vad läsarna av den andra tidningen hade. Det är därför viktigt att forska kring hur företeelser och händelser gestaltas.

Speciellt där läsarna själva har svårt att bilda en egen uppfattning, som i fallet med mordoffer. Medieutrymmet för olika typer av brottsoffer korrelerar inte heller med brottsstatistiken. Till exempel är det en överrepresentation av brott mot barn och kvinnor i media. (Greer 2007, Truedsson 2018). De flesta brottsoffer får inte i närheten av den mediala uppmärksamhet som till exempel tidigare nämnda Lotta Rudholm, utan de ges knappt något intresse överhuvudtaget. Det är viktigt för medierna att vara medvetna om mönster i kriminaljournalistiken för att i slutändan kunna spegla en korrekt bild av verkligheten.

Finns det förklarliga skäl för vem som hamnar i skymundan och vem som blir nationens ideala offer? Kan personliga faktorer, som ålder, etnicitet och relation till mördaren bidra till hur brottsoffer gestaltas? Det är frågor som denna studie förhoppningsvis kan hjälpa till att besvara.

1.2 Inomvetenskaplig relevans

Det inomvetenskapliga syftet med uppsatsen är att tillföra kunskap till forskningsfältet kriminaljournalistik. Vi vill finna samband i kvällspressens rapportering kring våra valda kvinnliga mordfall och deras ålder, etnicitet samt relation till mördaren. Undersökningen kan förhoppningsvis bidra till mer förståelse kring offerskapande gestaltning i svensk kvällspress.

Det finns en stor del tidigare forskning som berör hur brott gestaltas i medierna. Den här uppsatsen avgränsar sig till kvinnliga mordoffer i kvällspressen av flera olika anledningar, bland annat för att kunna fylla en liten forskningslucka i ett redan välstuderat forskningsområde. I Sverige har det gjorts en mängd kvalitativa studier på hur offer och gärningsmän gestaltas, men aldrig en kvantitativ studie med kvalitativa inslag lik denna. Vi använder oss av tidigare forskning kring ideala mordoffer i Christies *The ideal victim* och Demker och Duus-Otterströms *Det individuella brottet* (2011) för att skapa mätbara kriterier i hur mycket eller lite någon gestaltas som ett offer.

Denna typ av studie är vad vi vet inte genomförd tidigare och inte heller väl beprövad. Resultaten kan inte tolkas som definitiva, det skulle behövas en större kvantitativ mängd fall för att kunna förlita sig mer på resultaten. Men man kan därav anse att denna studie skulle kunna vara en pilotstudie för en större undersökning, där man till exempel inkluderade rapporteringen kring alla mördade kvinnor i Sverige under en tidsperiod för att få mer tillförlitliga resultat.

En annan anledning till att vi har valt att fokusera på kvinnliga mordoffer och inte båda könen är att rapporteringen kring brott inte är jämställt. Som tidigare nämnt korrelerar inte brottsrapporteringen med brottsstatistiken (Greer 2007, Truedsson 2018), kvinnor och barn tar upp en oproportionerligt stor del av medieutrymmet för brottsoffer. Samtidigt skrivs det på ett annat sätt om manliga offer kontra kvinnliga offer (Greer 2017). I Christies (1986, 2001) och Demker och Duus-Otterströms (2011) forskning är det ideala offret en kvinna och eftersom vi ska försöka se mönster i vem som är det mest ideala offret är det rimligt att vi avgränsar oss till kvinnor.

2 Tidigare forskning

Det har gjorts en mängd studier i mediernas gestaltning av offer. I syftet att förstå och få en inblick i forskningen har vi tittat närmare på ett antal relevanta studier. Först presenteras forskning grundade ur Nils Christies modell om det ideala offret.

Etnicitet är en av de aspekter som de utvalda mordfallen kategoriseras utifrån. Därför följer två avsnitt om etnicitet i relation till det ideala offret och brottsoffergestaltning. Vi fortsätter med att presentera forskning om hur media hanterat offer över tid. Slutligen redogörs för hur media hanterar våld i nära relationer och kvinnors osynlighet i media, samt konsekvenserna av detta.

2.1 Det ideala offret

Enligt Lars Truedsson (2018) finns det en tydlig skillnad på brottsoffer som får synas i media i jämförelse med den faktiska brottsstatistiken. Han hänvisar till en studie gjord av Johan Hammarlund och Jonas Andersson Schwarz där man främst kan se att det förekommer en överrepresentation i media av brott mot barn och kvinnor. Dessa får två gånger så mycket uppmärksamhet i relation till den faktiska statistiken från Brottsförebyggande rådet (Brå).

Chris Greer skriver i *Victims, Crime and Society* (2007) att massmedias fokus på våldsbrott är högst selektivt. Han menar att journalister och media lägger oproportionerligt mycket fokus på vissa typer av brott vilket gör nyhetsrapporteringen selektiv och inte representativ. Greer hävdar att samma problem kan appliceras på nyhetsrapporteringen kring brottsoffer.

Man kan konstatera att alla brottsoffer inte får lika mycket uppmärksamhet (Greer, 2007). I de flesta fall ges mediernas uppmärksamhet och resurser till de offer som kan klassas som "ideala offer", vilket är en term som först myntades av den norske kriminologen och sociologen Nils Christie (1986). Ett idealt offer är någon som kan ses som försvarslös, sårbar, oskyldig, och är värd sympati och medlidande. Äldre kvinnor och barn är oftast de som passar in i den kategorin. Yngre män, hemlösa, människor med drogproblem och andra som lever i samhällets marginal har det mycket svårare att få en legitim status som offer i medierna. På så sätt menar Greer att det finns en hierarki bland nyhetsoffer. Återkommande formuleringar om det ideala offret i studien hänvisar till Greers forskning och Christies modell. De skriver också om termen legitim offerstatus, som används för att beskriva de offer som gestaltas utefter kriterierna för det ideala offret. Ett offer kan ha mer eller mindre legitim offerstatus, där den ultimata offerstatusen är när alla kriterier kan appliceras på rapporteringen kring offret.

Vid extremfall kan dessa "ideala offer" få stor uppmärksamhet av medierna. De sörjs av stora grupper människor och har en möjlighet att bidra till debatt om straffrättslig politik och praxis. Till exempel som i två av de mordfall som kommer att analyseras i denna studie, där Lotta Rudholm användes som galjonsfigur i debatten om att män som slår kvinnor i nära relation kommer undan lagen och där läkaren Karolin Hakim användes i den politiska debatten kring gängvåld. Samtidigt

kan andra offer få minimal mediabevakning, vilket förklaras med att dessa inte fått sin status som offer bekräftad (Greer 2017) i samma utsträckning som andra offer.

Greer jämför bland annat två brott i sin studie om det ideala offret. Det ena inträffade sommaren 2002, då två tioåriga flickor försvann från sina hem i Storbritannien. Det var ett fall som fick stor uppmärksamhet både i lokala och internationella medier och som också kom till att leda till den största gemensamma sökinsatsen i landets historia. Sex år tidigare försvann två pojkar i samma ålder, men de fick inte alls lika mycket uppmärksamhet som flickorna. Här hänvisar Greer till vad han kallar för den viktimologiska hierarkin, något som återspeglas i medias rapportering och i offentliga diskurser. De båda flickorna beskriver han som ljusa, fotogeniska och från medelklassen. Pojkarna kom från arbetarklassen och hade en problematisk bakgrund. Han anser detta vara anledningen till att flickornas försvinnande fick stor medial uppmärksamhet medans få visste om pojkarnas försvinnande. Greer konstaterar att det var barnens kön och klass som avgjorde hur mycket uppmärksamhet de skulle få i media. Dessa egenskaper spelar alltså en roll i hur offerstatus bekräftas, vilket nämns i stycket ovan.

2.2 Etnicitet och det ideala offret

I *News Media, Victims and Crime* diskuterar Chris Greer offrets etnicitet som en anledning till ojämlig medierapportering och hänvisar till en rapport från 2004 av Simon Cottle. 1993 mördades en tonåring vid namn Stephen Lawrence i Storbritannien. Lawrence var av afrikanskt ursprung och höggs ihjäl i en attack med rasistiskt motiv. Polisen trodde dock först att mordet var gängrelaterat, grundat i att den mördade var en ung, mörkhyad man (Cottle 2004). Det var inte förrän senare som mannen blev erkänd som ett offer när attackens motiv blev känt. Det var också då Stephen fick uppmärksamhet i nationell media. På grund av sin etnicitet behövde han renskrivas från misstankar om gängtillhörighet innan media porträtterade honom som ett offer. Hans offerstatus var därmed inte given från början som i exemplet med de två flickorna. (Cottle 2004, Greer 2017).

2.2.1 Etniska skillnader i nyhetsurvalet av brottsoffer

Marsh och Melville (2008) presenterar siffror från den brittiska brottsofferundersökningen *British crime survey* från år 2004. Mellan åren 2002-2003 var det större risk för personer med asiatisk eller delvis asiatisk bakgrund att bli offer för samtliga typer av brott i England och Wales. Nästan hälften, närmare 46 procent, av de med delvis asiatisk bakgrund hade utsatts för någon typ av brott under de senaste tolv månaderna, jämfört med 30 procent av de med helt asiatiskt ursprung och 25 procent av de med europeiska eller afrikanska rötter.

Hur skiljer sig då mediebevakningen av brottsoffer mellan etniska grupper? Under 2006 anklagades Storbritanniens media för institutionell rasism av Sir Ian Blair, dåvarande polischef över centrala London och från 2010 ledamot i Storbritanniens parlament. Han presenterade två olika fall som exempel, där båda händelserna inträffade samma dag. Blair försökte framhäva skillnaderna i medias bevakning mellan mordet av en vit advokat vid namn Tom ap Rhys Pryce och mordet av en asiatisk byggarbetare vid namn Baliir Matharu. Båda morden klassade han som jämlikt brutala och avskyvärda. Matharu blev överkörd och släpad 40 meter efter att ha konfronterat två personer som gjort inbrott i hans bil. Rhys Pryce blev knivhuggen och rånad när han var på väg hem från tunnelbanan. Även om båda morden var lika hänsynslösa fick Rhys Pryce betydligt mycket mer uppmärksamhet än Matharu. Tidningen The Guardian undersökte den nationella mediebevakningen av de två fallen och kunde konstatera att det, under de två första veckorna efter mordet, hade publicerat 6061 ord om Rhys Pryce och 1385 ord om Matharu (27 januari 2016). Om man endast räknar med tryckt press nämndes Rhys Pryce i 98 artiklar medan Matharu i 14 (Marsh, Melville, 2008).

I Sverige kan man se ett liknande mönster. Rättviseförmedlingen (2018) beskriver att 21 procent av Sveriges befolkning har utomnordiskt ursprung, men att deras representation i svensk media endast ligger på 13 procent, en siffra som tyder på att utomnordiska personers historier inte får ett representativt utrymme i nyhetsmedier

2.3 Offerskapande

Brottsoffer eller anhöriga till brottsoffer kommer idag till tals i en mycket större grad än tidigare (Demker & Duus-Otterström 2011). Ett tydligt exempel på något som media skulle hantera helt annorlunda idag är rapporteringen under våldtäktsvågen i Linköping 1970. Trots att flera kvinnor hade blivit våldtagna, fick varken dem eller deras anhöriga någon chans att uttala sig i media. Det skrevs inga sympatiskapande artiklar om offren (artiklar skrivna med sympati för offren, där offret inkluderas och gärningsmannen exkluderas), utan artiklarna fokuserade endast på polisarbetet och gärningsmannen. Att en händelse skulle bevakas utan ett brottsofferperspektiv om någon liknande händelse idag är väldigt osannolikt.

Det var från mitten till slutet av 1980-talet och framåt som brottsoffer fick en allt större roll i den svenska kriminaljournalistiken. Något som växte fram med det ökande brottsofferperspektivet var att man valde att publicera både namn och bild på den som blivit utsatt, samt började använda sig av personligare beskrivningar av offren. Tidigare valde man att nästan bara använda sig av neutrala beskrivningar av offret, som till exempel ålder eller yrke. Men plötsligt fick offret både ett namn, ett ansikte, ett yrke och positiva personliga egenskaper. I takt med att brottsofferjournalistiken blev mer individualiserad så ledde detta till att gestaltning av offer kunde få olika uttryck. Forskarna Marie Demker och Göran Duus-Otterström beskriver i sin analys av inkluderande och exkluderande gestaltning att distinktionen mellan de båda gestaltningarna skapas genom sympati

(inkluderande) eller avståndstagande (exkluderande). I den inkluderande gestaltningen lyfter man fram offrets personliga egenskaper som får oss att uppleva personen som en av oss. Egenskaper som vi är bekanta med och kan känna oss igen i bekräftar och höjer offrets offerstatus. En exkluderande och avståndstagande gestaltning gör motsatsen. Utan personliga egenskaper kan inte läsaren känna igen sig i offrets situation och därför inte känna sympati för offret i samma utsträckning som om läsaren inte var medveten om några personliga egenskaper hos offret. (Demker & Duus-Otterström 2011).

I denna studie kommer vi ta ut de olika aspekter som kännetecknar en inkluderande gestaltning för att skapa ett index över hur många kriterier respektive fall fyller i medelvärde. Vi kommer inte sätta varje fall i ett spektrum mellan inkluderande och exkluderande utan endast, utifrån undersökningen, värdera dem som mer eller mindre inkluderande. Detta på grund av att en exkluderande gestaltning av offret är mycket ovanligt, utan oftast hamnar gestaltningen mellan en mer eller mindre inkluderande gestaltning.

2.4 Kvällstidningarnas gestaltning av brott

I studien *Det individuella brottet* skriven av Marie Demker och Göran Duus-Otterström (2011), där de analyserat tidningars gestaltning av mordoffer, förövare och brottet i sig har de valt att endast fokusera på kvällstidningar. Deras motivering är att kvällstidningar anses använda sig av reportage och artikelsier om brottslighet för att sälja lösnummer. Kvällspressen har mer human interest-inslag och en dramatisering som ger fokus åt brottsoffret i sin rapportering i en högre grad än dags- och lokaltidningar.

I kandidatuppsatsen *Lokala dimensioner av kriminaljournalistik*, skriven av Elle Wähämäki & Ellen Johansson, undersökte man skillnader i gestaltningen av både förövare och mordoffer mellan svenska lokaltidningar och kvällstidningar. Den största skillnaden är enligt dessa att kvällstidningarna tar läsaren "närmare" fallet (Johansson & Wähämäki, 2017). Mordoffren som individer och omgivningen beskrivs mycket mer i detalj än i dagstidningarna, där gestaltningen är mer saklig. Deras undersökning visade också att brottsofferhistorier fick mycket större utrymme i svenska kvällstidningar än i dagstidningar.

Wähämäki och Johansson hänvisar också till undersökningen: *Pizzerian brinner igen!* av Torbjörn von Krog (2014) där han konstaterar att lokalpressen och dagstidningarna överlag rapporterar mindre om olyckor och brott än vad kvällstidningarna gör.

Man kan, utifrån tidigare forskning, dra slutsatsen att kvällstidningar lägger större fokus på brottsfall och framställandet av dessa än morgontidningar. Därför har vi valt att endast fokusera på dessa i vår undersökning, då kvällspressen på många sätt sätter tonen och driver den offerskapande gestaltningen framåt för offer i medierna.

2.5 Mäns våld mot kvinnor i nära relationer

Idag är det ovanligt för kvinnor att uppleva och i förlängningen acceptera våld i hemmet än tidigare (Christie 2001). Kvinnor som upplever våld i hemmet ses däremot av olika anledningar inte som ideala offer i samma utsträckning som de kvinnor som inte har någon relation till sin mördare. Anledningen till det är bland annat att samhället har blivit rikare (individer har inte samma ekonomiska behov av en partner) och mer utvecklat, och framförallt för att det teoretiskt blivit enklare för de olika parterna i ett äktenskap att lämna varandra. Christie menar därför att kvinnorna inte ska behöva tåla vad som helst och på grund av detta kan inte kvinnorna ses som lika typiska offer som den äldre kvinnan som blev påhoppad på gatan.

En kvinna som är i ett förhållande med en man som slår henne, uppfattas kunna inse varningssignalerna och lämna mannen. Christie tar upp ett exempel där några grannar hade hört en man slå sin fru i lägenheten intill. När polisen tillkallades beskrev man detta som "lägenhetsbråk", vilket han menar kan tolkas som enbart ett oväsen i huset. Effekten av detta beskriver Christie som att "oväsen" inte skapar ideala offer, ett "oväsen" är något som måste tystas.

Utifrån den kvalitativa kandidatuppsatsen, *Den idealiske förövaren* (2017), jämförde man Aftonbladets och Expressens gestaltning av mäns våld mot kvinnor under åren 2015-2016. Offret beskrivs där till största del som hjälpsökande och aktiv för att komma ur våldet, men att ansvaret för det i viss mån kan förskjutas från förövaren till offret. Man hade i vissa artiklar upptäckt problematiska formuleringar som "*till slut anmälde hon mannen*" (Aftonbladet 2016-10-06). Detta är en formulering som författarna anser skuldbelägger offret då journalisten till texten tycks anse att kvinnan skulle anmält mannen tidigare. Ett annat exempel är en artikel där när Expressen rapporterar om ett "*bråk*" i en lägenhet som leder till att mannen blir arresterad (Expressen, 2016-03-21). Denna formulering är också problematisk då "bråk i lägenhet" kan anses som ett visst skuldbeläggande av offret då formuleringen "ett bråk" syftar på ett ömsesidigt förfarande snarare än att en person angriper en annan (Almquist & Falk, 2017).

Det är dessa typer av formuleringar som kan påverka offrens offerstatus. Vi kommer att leta efter liknande formuleringar, eller andra formuleringar som sänker eller höjer den legitima offerstatusen när vi kodar artiklarna. I två av variablerna kommer vi att undersöka om det framkommer någon typ av varningssignaler eller tecken på att det utspelade sig en konflikt mellan parterna. Motiverat i att dessa typer av formuleringar minskar personens status som offer.

Vid tiden för publikation av Christies kapitel *Det idealiska offret* i boken *Det motspänstiga offret*, 2001 skriver han att det alldeles nyligen tycks blivit någorlunda accepterat att tala öppet om kvinnomisshandel i nära relation (i hans hemland Norge). I samband med att ämnet har blivit mindre stigmatiserat, har det blivit enklare att gestaltningmässigt döma förövarna och ge de misshandlade kvinnorna en legitim offerstatus. Men om utvecklingen har lett till att man inte längre kan ser ett mönster i minskad offerstatus för mördade kvinnor i nära relation vet vi inte än.

2.6 Äldre kvinnor osynliga i media

I magasinet *Äldre i centrum* nr 1, 2018, kan man läsa artikeln *SPOTLIGHT: Äldre kvinnor osynligast i mediebruset*. Artikeln är skriven av Maria Edström vid Göteborgs Universitet. Hon konstaterar att det är äldre kvinnor som syns minst i mediebruset och att personer som är 65 år eller äldre har överlag väldigt svårt att bryta igenom mediebruset.

Studien är gjord under 20 år vid tre tillfällen, en dag under 1994, 2004 respektive 2014, där man undersökt medierepresentationen mellan män och kvinnor samt deras ålder i mediebruset. Med mediebruset avser här författaren 25–27 medietitlar som framkommer i de största tidningarna och magasinerna, de största tv-kanalerna, reklampelare som bland annat syns på stan samt den mest sedda biofilmen och hyrfilmen för den aktuella veckan. Resultatet av de tre tillfällena blev att kvinnor i åldern 60 år eller äldre blev den kategori som syns allra minst, med fyra procent. Män i samma ålder fick sex procent och totalt blev detta den ålderskategori som representerades allra minst i undersökningen. Det finns också en korrelation mellan ålder och kön. Studien visar att ju yngre du är som kvinna, desto större chans har du att synas i media.

Enligt Edström (2018) kan resultatet av denna undersökning leda till att medierna riskerar att bidra till en ökad ålderism. Vi vill undersöka mediernas bevakning av kvinnliga mordoffer och har delat upp dem så att tre av fallen berör kvinnor som är över 40. Hur och till vilken grad media rapporterar om dessa kommer undersökas utifrån denna tidigare forskning.

Denna forskning är intressant då Christie (1986) plockar fram äldre kvinnor som ett typexempel på ideala offer, men Edström (2018) menar att det är dessa som syns och hörs minst i media. Denna undersökning ämnar bland annat till att belysa om det är just äldre eller yngre kvinnor som framställs som ett idealt offer i nyhetsurval och gestaltning.

3 Teoretiska ramar

Gestaltning spelar en stor roll i hur media porträtter offer. Gestaltningsteorin introducerar det teoretiska ramverket, där vi går igenom de teorier som kommer användas i resultat- och analysdelen.

Vidare presenteras teorier som förklarar hur media kan agera i beslutsfattandet om nyhetspublicering och offerskapande.

3.1 Gestaltning

Den amerikanska sociologen Gaye Tuchman är en av de första som använder sig av termen *framing*, på svenska översatt till gestaltning. I beskrivningen av teorin använder hon fönstret som en metafor för att beskriva hur nyheter porträtter omvärlden för många människor, och hur detta fönster aldrig kan ge en objektiv bild av verkligheten. (Strömbäck, 2015)

“ News is a window to the world. [...]” (Tuchman, 1978, s. 1)

“ [...] like any frame that delineates a world, the news frame may be considered problematic. The view from a window depends upon whether the window is large or small, has many panes or few, whether the glass is opaque or clear, whether the window faces a street or a backyard. the unfolding scene also depends upon where one stands, far or near, craning one’s neck to the side, or gazing straight ahead, eyes parallel to the wall in which the window is encased.” (Tuchman, 1978, s. 1)

Gestaltningsteori handlar om **hur** nyheter och nyhetsobjekt framställs. Oavsett vad rapporteringen handlar om är gestaltning oundviklig i media. Anledningen till att teorin används frekvent av forskare och i studier grundar sig i att mänskliga interaktioner tar form genom meningsskapande processer, och att gestaltningsteori behandlar kommunikationens roll i människans förståelse för det som händer runt omkring hen.

Strömbäck menar att gestaltningar orsakas av både medvetna och omedvetna val i journalistens arbete. Vidare så beskrivs teorin som uppdelningsbar och delas strukturellt upp av forskare inom ämnet. En av de mest förekommande uppdelningarna av gestaltningsteorin inom forskning om kriminaljournalistik är enligt Strömbäck et al. (2015) Iyengars (2009) teori om episodiska och tematiska gestaltningar. I rapporteringen kring ett särskilt fall gestaltas händelsen episodiskt med ett tydligt händelseförlopp. Till exempel: En kvinna anmäls saknad innan hon hittas död, en misstänkt gärningsman häktas och döms senare. I ett senare skede kan fallet inkluderas i ett större sammanhang vilket då kan övergå från en episodisk gestaltning till en tematisk gestaltning. Ndella Jack och Karolin Hakim, som är två av fallen vi har valt att studera

(se avsnittet: sammanfattning av fallen) introduceras i media som enskilda fall med en episodisk gestaltning. Senare publiceras nyhetsartiklar där de båda beskrivs som offer till ett större problem, gängvåldet och de oskyldiga liv det skördar. Nyhetscykeln övergår då till en tematisk gestaltning.

De Vreese (2005) specificerar sig på en allmän åtskillnad med hänvisning till karaktär och innehåll och förklarar att vissa typer av gestaltning endast är relevanta när det handlar om en viss typ av frågor eller händelser. Dessa kallar han för "*issue-specific frames*", svensköversatt till specifika sakfrågegestaltningar. I användningen av De Vreeses teori kan man undersöka artiklar mer detaljerat och i relation till det ämne man bevakar. Men denna fördel kan också ha en medhavd nackdel. Att vara för noga med ämnets specifika gestaltning kan göra det svårt att generalisera, jämföra och använda som empiriska bevis för teoribygande (De Vreese, 2005).

För att undvika detta problem kommer vi i denna undersökning att grunda vår empiriska undersökning på tidigare forskning kring gestaltning av brottsoffer. Dessa tidigare undersökningar har analyserat liknande artiklar kvalitativt och sedan sammanfattat sina resultat. Dessa sammanfattningar och diskurs kommer vara grunden till den empiriska undersökningen vi kommer göra.

Den forskning vi kommer att använda oss av för att uppmärksamma skillnader i brottsoffergestaltningen är Marie Demker och Göran Duus-Otterströms forskning om inkluderande och exkluderande gestaltning som de presenterar i den vetenskapliga artikeln *Det individuella brottet* från 2011. Vi kommer också använda oss av Nils Christies kapitel *Det ideala offret* från boken *Det motspänstiga offret* (Malin Åkerström & Ingrid Sahlin (red.)) från 2001, där han bland annat har sammanfattat fem kriterier som skapar ett idealt offer.

3.1.1 Inkluderande och exkluderande gestaltning

Marie Demker och Göran Duus-Otterström har tillsammans skrivit den vetenskapliga artikeln *Det individuella brottet* (2011). Där förklarar de modellen för inkluderande och exkluderande gestaltning av förövare, offer och brottet i sig. Termerna inkluderande och exkluderande, är hämtade från Clifford Geertz (1973), och är ett sätt att beskriva relationen mellan skribenten och texten samt vad det finns för underliggande logik som texten följer. Vill skribenten att man ska sympatisera och identifiera oss med individen eller vill hen istället att man ska uppleva ett främlingskap mellan oss och dem? Detta exemplifierar skillnaden mellan inkluderande och exkluderande gestaltning.

I sin undersökning har Demker och Duus-Otterström tagit fram nyckelord som sammanfattar en inkluderande och exkluderande diskurs om offret. Vad som kännetecknar en inkluderande gestaltning av offer är att denne framställs som *skuldlös* och beskrivs *deskriptivt*. En exkluderande gestaltning av offret skulle istället ha varit *opersonligt* och att denne *fyller sin sociala roll*.

Tabell 3.1 Kännetecknen för inkluderande och exkluderande gestaltning

Inkluderande gestaltning	Exkluderande gestaltning
Deskriptivt	Opersonligt
Skuldöst	Fyller en social roll (opersonliga attribut som t.ex. sambo med en gängkriminell)

Kommentar: Förenklad version av Demker & Duus-Otterströms *Figur 1. Nyckelord för begreppsliggörande av brotten (2011)*

I vår undersökning har vi valt att kombinera Marie Demker och Göran Duus-Otterströms teori om inkluderande och exkluderande gestaltning med Christies (2001) fem faktorer för legitim offerstatus. Detta på grund av att textens skribent indirekt värderar individens offerstatus och i någon mån bygger upp sin gestaltning av denne som antingen inkluderande eller exkluderande. Deras sammanfattningar av inkluderande och exkluderande gestaltning, samt Christies kriterier för ett idealt offer kommer vara en av grunderna i utformningen av vår kodbok.

Demker och Duus-Otterström exemplifierar en inkluderande gestaltning genom att lyfta fram två citat från GT. De båda citaten handlar om Tygaffärsmordet i Göteborg 2005 och enligt författarna går det knappt att hitta en beskrivning som är mer inkluderande och skuldbefriande.

“36-åringen beskrivs som en vanlig och försynt person. Sin fritid ägnade hon bland annat åt att sy framförallt lapptäcken, och åt dykning (GT 2005-10-18)”.

“Göteborg är en stad i chock. Ingen kan förstå hur det kunde hända just (M). En söt hemmatjej som var älskad av alla. En kvinna utan fiender som mördades brutalt på stället där hon trivdes som allra bäst – i tygbutiken” (GT 2005-10-21).

Här ges offret en deskriptiv beskrivning för att läsaren ska känna sympati och känna igen sig i personen som blev mördad, vilket är ett av huvuddragen för en inkluderande gestaltning. Vad det andra citatet istället lyfter fram är att mordet skulle kunna hända vem som helst. I formuleringen om att staden är i chock har journalisten också riktat texten till en vardaglig läsare.

Ett exempel på en exkluderande gestaltning är en gestaltning av offret som inte personifierar hen. Under den så kallade våldtäktsvågen i Linköping valde en journalist från Aftonbladet att skriva:

“stämningen bland kvinnorna [i Linköping, förf anm] är närmast hysterisk”.
(AB 1970-10-13a)

Vad som sticker ut och gör denna gestaltning till exkluderande är att varken kvinnorna själva eller deras anhöriga får komma till tals. Istället för att prata med brottsoffren har författaren valt att intervjua polisen, dock kan man hävda att ordet *hysterisk* tillför till en inkluderande gestaltning, men den är fortfarande mycket mindre inkluderande än rapporteringen om offret från tygaffären.

3.1.2 Bilder som inkluderande gestaltning

Demker och Duus-Otterström (2011) hänvisar till studien *En studie i medier och brott* av Esther Pollack (2001) där hon skriver att dramatiska och avvikande våldsbrott har fått mycket mer medieutrymme, särskilt i bildmedier. Av forskarnas egen studie fick de fram att kvällstidningar numera är mer angelägna att konkretisera och "ge ett ansikte" åt brottsoffren. Detta görs bland annat med en inkluderande gestaltning i text men också genom att visa brottsoffren med bilder. Bilder som fokuserar på brottsoffret skapar en av faktorerna för inkluderande gestaltning. Vi kommer därför i denna undersökning att analysera hur många bilder som förekommer och vad dessa föreställer.

3.1.3 Slutkommentar

Vi anser att utefter gestaltningsteorin och Demker och Duus-Otterströms studie att journalisten underliggande värderar individens offerstatus och i någon mån bygger upp sin gestaltning av denne som antingen inkluderande eller mindre inkluderande (exkluderande). Därför använder vi i denna undersökning oss av Marie Demker och Göran Duus-Otterströms forskning om inkluderande och exkluderande gestaltning och Christies kriterier för offerskapande (Christie 2001) (se nästa avsnitt) för att bygga kvalitativa variabler i vår kodbok som mäter den offerskapande gestaltningen. Som tidigare nämnt har vi skapat ett index för den inkluderande/exkluderande gestaltningen, där varje offer vi har med i undersökningen får ett slutvärde ut efter variablerna på hur mycket inkluderad gestaltning den har fått i artiklarna vi har studerat.

3.2 Fem kriterier för offerskapande

Alla människor som utsätts för brott benämns inte som brottsoffer och det tycks också finnas vissa föreställningar om vilka brottsoffren är, hur de handlar och reagerar (Christie, 2001). I en tidigare nämnd artikel från 1986, skriven av Nils Christie, beskriver han allmänhetens ideala offer. I en senare artikel som publicerades i boken *Det motspänstiga offret* från 2001, uttrycks fem kriterier för att en person ska klassas som ett idealt offer.

- Offret är hjälplöst och svagt
- Offret ägnar sig åt en respektabel syssla
- Offret befinner sig i en säker miljö
- Gärningsmannen är okänd för offret
- Gärningsmannen är en stor och ond person

Ett klassiskt exempel på ett idealt offer är en äldre, bräcklig kvinna som är på väg att hjälpa sin sjuka syster. Kvinnan blir ihjälslagen av en främmande, storvuxen man som använder pengarna till att köpa narkotika (Christie, 2001). En form av motpol till vad skulle kunna kallas en idealisk gärningsman, som är lätt att lägga skulden på och som är ensam skyldig och klandervärd till och för brottet. Samma offerstatus skulle inte kunna ges om det handlade om ett slagsmål i en bar med två berusade män som känner varandra sedan tidigare. Det är då inte lika lätt att fördela varken skuld eller medkänsla mellan parterna.

Det finns även utrymme för en hel del tvivel i skuldfrågan. För att höja sin offerstatus borde föregående fall undvikits att gå till puben eller bli berusad om det till exempel funnits ett hot mot honom vid tillfället (Christie, 2001). Ett annat generaliserande exempel på offer som inte framställs som ideala är hustrun som upprepat blir slagen av sin man men inte gör några försök att lämna honom. I båda fallen finns där varningssignaler, som kan användas av journalister för att sänka personen i frågas offerstatus.

Precis som Demker och Duus-Otterströms teori om inkluderande gestaltning, kommer vi att skapa ett index även för hur Christies forskning om det ideala offret speglar sig i beskrivningen av dessa mordoffer.

3.3 Nyhetsvärdering och nyhetsurval

Begreppen nyhetsvärdering och nyhetsurval ses ibland som synonymer. Även om betydelsen är snarlik är den konceptuella definitionen av nyhetsvärdering; hur olika nyheter värderas i arbetsprocessen på redaktionerna, medan nyhetsurval är vad som faktiskt publiceras (Nord & Strömbäck, 2005; Shoemaker & Cohen, 2006, Strömbäck 2008). De faktorer som bestämmer hur nyheter värderas och vad som faktiskt publiceras är många och komplexa och kan finnas på flera analytiska nivåer. Samtidigt som slumpen kan spela en stor roll (Karlsson & Strömbäck, 2015). Något som kan bidra till en stor skillnad i hur nyheterna värderas är journalisternas egna definitioner av vilka faktorer som skapar en bra nyhet, men även vilka faktorer de själva tycker bör skapa en bra nyhet.

I en enkätstudie av Strömbäck et al. (2015) så fick journalister tycka till om vilka faktorer de **anser** spelar störst roll för att en händelse blir till nyhet. Händelsen behöver vara dramatisk och spännande, sensationell och oväntad samt att nyheten kan vara exklusiv. Samtidigt så tycker journalisterna att de faktorer som **bör** ha störst betydelse är att händelsen har konsekvenser för människors vardagsliv och medvetenhet om missförhållanden i samhället, samt att den ökar människors insikter och kunskaper. Vad man också bör ta hänsyn till är att det oftast inte råder några större skillnader mellan journalister som arbetar för olika typer av medier. (Strömbäck et al., 2012; Ghersetti, 2011).

Något vi utifrån tidigare forskning konstaterat är att olika mordfall får olika mycket uppmärksamhet av media. Hur journalisterna själva värderar nyheterna är ingenting vi kommer fokusera på i studien. Fokus kommer att läggas på nyhetsurvalet och vad som faktiskt publiceras.

3.4 Vad blir nyheter?

De händelser som faktiskt blir nyheter har enligt Marina Ghersetti (2012) vissa gemensamma nämnare som förekommer i större eller mindre utsträckning. I tidigare forskning om nyhetsvärdering och nyhetsurval har dessa egenskaper fått olika benämningar men kan

sammanfattas som *närhet till publiken, sensation, avvikelser, elitcentrering och förenkling*. Vad som är intressant att kolla på i vår forskning är aspekterna *närhet* samt *sensation och avvikelser*.

Med närhet syftar Ghersetti på en händelses tidsmässiga, geografiska eller kulturella avstånd till publiken. Skulle detta vara en händelse som utspelar sig nära läsaren eller om det handlar om någonting som läsaren lätt kan relatera till så bedöms den som mer nyhetsmässig än andra händelser som inte stämmer in på den beskrivningen.

Sensationella och avvikande händelser handlar istället om oväntade, oförutsedda och/eller händelser som skett i ovanliga situationer. Vanligtvis handlar det om händelser med en negativ klang som olyckor, kriminalitet, krig och katastrofer. Dessa händelser är också överrepresenterade i nyheterna, sannolikt för att de i större grad avviker från det som är normalt vardagsliv.

För att tydligare koppla teorin om nyhetsurvalet till vår undersökning hänvisar vi till Greers (2017) exempel med de två försvunna flickorna och pojkarna. Vad han menar är att majoriteten av medias uppmärksamhet läggs på de offer som, enligt media, har mest legitim status som offer. Nyhetsurvalet påverkas alltså av vilka medierna upplever som ideala offer.

Vi kommer som sagt inte bara undersöka hur de olika mordoffren gestaltas, utan även hur mycket uppmärksamhet dessa får av kvällstidningarna. Här är det därför viktigt att vi undersöker redaktionernas nyhetsurval för att kunna se om det finns skillnader i hur nyhetsredaktioner prioriterar mordfall utifrån etnicitet, ålder och vilken relation dessa hade till sin mördare.

4 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka medias rapportering och gestaltning av kvinnliga mordoffer. Uppsatsen ämnar att se om det finns skillnader i hur dessa mordoffer gestaltas och prioriteras utifrån etnicitet, ålder och relation till mördaren i tryckta upplagor i de två största svenska kvällstidningarna.

Frågeställningarna är följande:

Vi vill jämföra svenska kvällstidningars rapportering av åtta olika kvinnliga mordfall som skiljer sig gällande etnicitet, ålder och relation till mördaren och utifrån dessa aspekter undersöka:

1. ... om det finns någon skillnad i hur mycket uppmärksamhet fallen får i kvällspressen.
2. ... om kvällspressen gestaltar mordoffren olika.

Vilka egenskaper ska en kvinna ha för att ses som ett idealt offer och blir uppmärksammas i det nationella mediebruset? Vill författarna av texten att vi ska sympatisera med offren eller att vi ska ta avstånd från dem? Detta är frågor som undersökningen kan hjälpa till med att besvara.

Gestaltningen av dessa mordoffer kommer att analyseras utifrån två olika studier av brottsoffergestaltning. *Det ideala offret* av Nils Christie (1986, 2001) samt *Det individuella brottet* av Marie Demker och Göran Duus Otterström.

5 Metod och material

Uppsatsen utgår från en kvantitativ innehållsanalys där kodningen kategoriserar åtta mordfall utifrån tilldelade egenskaper. I avsnittet motiveras avgränsning och följs upp med en sammanfattning av händelseförloppet i de åtta fallen.

5.1 Metodval

Vi vill undersöka mediernas gestaltning av kvinnliga mordoffer och försöka hitta skillnader i rapporteringen beroende på aspekterna etnicitet, ålder och relation till mördaren. Metoden som kommer användas är en kvantitativ innehållsanalys av en fallstudie. Enligt Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson och Lena Wängnerud samt Pamela J. Shoemaker och Stephen D. Reese är denna metod att föredra när det kommer till att studera media och hur ofta saker, människor, företeelser eller platser återfinns i medias rapportering (Esaiasson, 2015).

Enligt Esaiasson (2012) är en kvantitativ innehållsanalys ett mycket användbart verktyg när man vill ha svar på frågor om förekomsten av olika typer av innehållsliga kategorier i ett material. Det kan bland annat handla om hur frekvent olika kategorier förekommer eller hur stort utrymme olika kategorier får. Enligt honom kan en kvantitativ innehållsanalys bidra till det som ibland kan kallas för mekaniskt räknande vilket enligt dem är en av metodens stora fördelar. Då man kan analysera stora mängder datamaterial och registrera förekomsten av enkla men intressanta innehållskategorier.

Vår undersökning kommer utgå från en deduktiv ansats då vi utgått från tidigare forskning och observationer och dragit slutsatsen att dessa förhållanden som gällde för tidigare observerade enheter därför gäller för en större population (Ekström & Larsson 2010).

Det vi kommer leta efter som karaktäriserar en inkluderande gestaltning är som tidigare skrivet deskriptiva beskrivningar av offret, där journalisterna har lagt fram formuleringar så att man som läsare ska kunna sympatisera med dessa (Demker & Duus-Otterström 2011). Enligt Christies (2001) fem kriterier för offerskapande ska offret också ha ägnat sig åt en respektabel syssla. Vad offret har för profession kommer också noteras i en annan variabel. Om professionen inte nämns eller inte kan klassas som en riktig profession kommer detta inte att bidra till gestaltningen av den legitima offerstatusen.

5.2 Forskningsfråga 1 – Hur mycket uppmärksamhet får fallen i kvällspressen?

För att kunna besvara våra frågeställningar behövs en större mängd artiklar som behandlar flera olika fall för att vi ska kunna komma till en slutsats. Vår första forskningsfråga ämnar till att besvara hur mycket uppmärksamhet offren får i de två största svenska kvällstidningarna. Denna frågeställning lämpar sig inte till att besvaras med en kvalitativ textanalys då denna metod främst

syftar på texterna som helhet, istället för summan av delarna (som blir våra analysenheter) (Esaiasson, et al. 2012). Det vi främst kommer att undersöka är hur många artiklar som publicerats om respektive fall under tre och en halv månad, och hur många ord artiklarna innehåller i snitt.

Vi kommer även att analysera vilka typer av artiklar som publicerats och exakt vad artiklarna fokuserar på. Artiklar som främst fokuserar på mordoffret som person eller dess anhöriga ger mordoffret en mer inkluderande gestaltning (Demker & Duus-Otterström, 2011), till skillnad från artiklar som fokuserar på gärningsmannen eller polisarbete.

5.3 Forskningsfråga 2 – Är det någon skillnad på hur mordoffren gestaltas?

Det har gjorts flera kvalitativa undersökningar där man undersökt hur mordoffer gestaltas tidigare, och vårt syfte är att utifrån dessa tidigare kvalitativa metoder undersöka en större mängd artiklar och fall. Därför har vi utgått från Marie Demker och Göran Duus-Otterströms forskning om inkluderande gestaltning samt Nils Christies ideala offer för att ställa upp ett gestaltungsindex. Vi har gjort om deras förklaringar och sammanfattningar på status som idealt offer samt inkluderande gestaltning till kriterier i variabler, som vi sedan räknar upp och ger ett medelvärde. Ju oftare kriterierna nämns i artiklarna, desto högre medelvärde får offret. I detta index kommer vi sedan kunna avläsa hur många gestaltungs-kriterier respektive fall passar in på och därmed vilken offerstatus och grad av inkluderande gestaltning respektive kvinna får. Vi har gjort ett individuellt index för både det ideala offret och för den inkluderande/exkluderande gestaltningen, men också en sammanslagen version.

I studien kommer det också undersökas vilka som främst kommer till tals i artiklarna som fokuserar på offret som person. Skulle det främst vara anhöriga eller vänner till offret bidrar detta till en mer inkluderande gestaltning (Demker & Duus-Otterström, 2011). Vad som också bidrar till detta är hur många och vilka typer av bilder som framkommer. Vi kommer därför också ställa upp detta i separata tabeller för att på mer än ett sätt kunna analysera hur mycket av en inkluderande gestaltning respektive mordoffer får.

Varken Christie eller Demker, Duus-Otterström diskuterar en eventuell skillnad i kriteriernas betydelse eller värdering. Därav tar vi avstånd i att försöka avgöra vilket kriterium som eventuellt skulle kunna väga mer än någon annan. Vi kommer därför ställa upp samtliga gestaltungs-kriterier i ett så kallat gestaltungsindex. Där vi kommer analysera samtliga artiklar och bocka av kriterierna för att sedan räkna ut ett medelvärde för att se var vardera fall hamnar i en skala för offerstatus och inkluderande gestaltning.

5.4 Presentation

Resultaten kommer sedan att presenteras i tabeller och diagram för att ge läsaren en bild av de resultat vi kommit fram till. Detta gör vi för att lättare kunna sammanfatta den mängd material vi undersökt och för att kunna göra så kontrollerade jämförelser som det bara går. Om man i statistiken kan se att de fenomen vi har undersökt stämmer överens med de teorier och tidigare forskning vi har presenteras kan vi dra slutsatsen att teorin har fått empiriskt stöd (Esaiasson, 2012).

5.5 Operationalisering och tolkningsregler

I vår operationalisering har vi arbetat kumulativt och tagit hjälp av tidigare forskning för att skapa ett kodschema. Kodschemat kommer främst att grundas på vad tidigare forskare sammanfattar och generaliserar offerskapande som. De teorier som kommer att användas är teorin om inkluderande samt exkluderande gestaltning (Demker & Duus-Otterström, 2011), och den sammanfattning som författarna ställt upp för en inkluderande gestaltning att spela en central roll. En annan modell som vi kommer grunda vårt kodschema efter är Nils Christies (2001) fem kriterier för offerskapande, samt övergripande beskrivningar han använder för att sammanfatta ett idealt offer.

5.6 Avgränsning

De åtta fall som vi har använt oss av motiveras utifrån flera aspekter. Den första är att det ska vara ett kvinnligt mordoffer som har blivit mördad under perioden 2010-2019. Avgränsningen motiveras i en medvetenhet om att medielandskapet utvecklats snabbt och att gestaltningen av offer har förändrats över de senaste årtiondena. Bland annat Demker och Duus-Otterström beskriver utvecklingen som att rapporteringen om brottsoffer förändrats mellan 1965 och 2005 och att offret numera får mer utrymme i medierna. Fokus ligger för tillfället oftare på brottsoffret och deras berättelser än förövaren (Demker & Duus-Otterström 2011). Vi väljer den angivna tidsperioden grundat i att medielandskapet har förändrats och vi vill studera fall från en tidsperiod där förutsättningarna är relativt lika.

Tidsperioden sträcker sig från 2010 fram till slutet av augusti 2019, när de två sista mordfallen inträffar. 2010 har inte valts utifrån given teori eller forskning, utan i syftet att hitta fall under en period av snarlik medierapportering.

Då det tidigt i arbetet upptäcktes att vissa av mordfallen tas upp i större sammanhang i senare skeden, ansåg vi att det behövdes en tidsavgränsning från och med att media började rapportera om fallet. Detta för att morderna på Karolin Hakim och Ndella Jack skedde väldigt tätt inpå när denna uppsats skrevs, har dessa fall inte fått samma chans att framkomma i senare skeden. Vi valde därför att endast analysera de artiklar som publicerades tre och en halv månad från och med att

offret började dyka upp i media. Motiveringen till avgränsningen är att det hade gått cirka tre och en halv månad från att Karolin och Ndella mördades till att kodningen av undersökningen startade.

5.7 Urval

Vad vi främst vill undersöka är just om kvinnorna prioriteras och gestaltas olika utifrån sin etnicitet, ålder eller tidigare relation till mördaren. För att kunna besvara denna fråga måste vi också hitta flera fall som skiljer sig från varandra i dessa aspekter. Följande tabell demonstrerar skillnader och likheter mellan fall.

Tabell 5.1 Åtta mördade kvinnor utifrån tre personliga egenskaper

Fall	Etnicitet		Ålder		Relation till mördare	
	Svensk	Annan	Yngre	Äldre	Ja	Nej
Karolin Hakim		X	X			X
Ndella Jack		X	X			X
Lotta Rudholm	X			X	X	
Ellinor Galerius	X		X		X	
Elin Krantz	X		X			X
Claudia Quiroz		X	X		X	
Susanne Hasselsjö	X			X	X	
Elena Åsberg	X			X		X

Kommentar: Samtliga kvinnor har tilldelats riktiga egenskaper. Det är alltså inte egenskaper som de kan ha tilldelats i media.

Samtliga artiklar vi analyserar kommer att vara publicerade under de första tre och en halv månaderna efter att offret både är **bekräftad död** och **namngiven**. Tidsintervallet valdes ursprungligen för att skapa ett representativt antal artiklar att granska. Nyhetsvärdet minskar med tiden och därför vill vi undvika artiklar där äldre mordfall lyfts fram i media i samband med andra mord (tematisk gestaltning) då inte alla fall är tillräckligt gamla för att kunna göra detta.

5.7.1 Sammanfattning av fallen

För att få mer information om fallen vi kommer analysera har vi valt att skriva en kort sammanfattning om varje mordfall. Nedan följer beskrivningar av varje falls händelseförlopp, och en kategorisering utifrån de personliga egenskaper vi tidigare nämnt.

Karolin Hakim

Karolin Hakim sköts till döds under förmiddagen den 26:e augusti 2019 i Ribersborg, Malmö. Vid mordet är hon på väg ut från sin port för att gå en promenad med sin make och deras nyfödda barn. Maken har deras två år gamla bebis i famnen när en svartklädd ung kille som hade väntat utanför porten börjar skjuta mot honom. Maken tappar barnet och springer iväg samtidigt

som skytten misslyckas med att träffa honom. Under tiden plockar Karolin upp sitt barn och skriker åt skytten att sluta skjuta, han vänder sig då till henne och skjuter henne istället. Maken är/har varit kriminell och misstänks vara måltavlan. (Johansson, 2019, 1 september).

Karolin Hakim beskrivs bland annat som en ung, nybliven läkare som blev mördad med sitt två månader gamla barn i famnen. De bilder som publiceras främst visar henne i iklädd en läkarrock (Medic & Erberth, 2019, 2 september & Mikkelsen, 2019, 3 september).

Karolin tilldelas egenskaperna yngre, utländsk och ej i relation med mördaren. Hon är vid mordet 31 år gammal. Hon är född i Sverige, men har föräldrar från Iran. Ingen av gärningsmännen har dömts, och antas ej ha varit i tidigare relation med Karolin. Hennes namn publiceras fem dagar efter mordet (Thorneus et al., 2019, 26 augusti).

Ndella Jack

Ndella Jack var en 18 år gammal gymnasiestudent som bodde i Råcksta, Stockholm. Hon avled av skottskador den 28:e augusti 2019 efter att en okänd gärningsman skjutit in i hennes lägenhet från gatan.

Fallet Ndella Jack har flera gemensamma nämnare med Karolin Hakim. Ndella är en ung kvinna som mördas i sin lägenhet. I lägenheten befinner sig även hennes nyblivna make. Han är likt Karolins partner tidigare kriminellt belastad. Även i detta fall så anses Ndella ha hamnat i skottlinjen och skjutits av misstag (Lundberg Andersson, 2019, 6 november).

Ndella tilldelas egenskaperna yngre, utländsk och ej i relation med mördaren. Hon och hennes familj kommer från Gambia. Den häktade gärningsmannen förmodas vara okänd för offret. Ndella namnges två dagar efter mordet. (Westin, 2019, 30 augusti)

Lotta Rudholm

Lotta Rudholm mördades av sin före detta pojkvän Martin Jonsson tidigt på morgonen den 4 juni 2016. Dödsmisshandeln skedde i Lottas egen lägenhet efter ex-pojkvännens långa festnatt. Motivet sägs vara hans egen svartsjuka. Lotta har i flera månader levt i skräck och försökt lämna Martin Jonsson som upprepade gånger misshandlat och hotat henne. Jonsson ringde själv ambulansen och blev gripen på plats (Malmgren. 2019. 21 juni). Lotta tilldelas egenskaperna äldre, svensk och i relation med mördaren. Hon blev 41 år gammal.

Ellinor Galerius

Anhöriga till Ellinor varnade om hennes pojkvän Pontus som var svartsjuk och kontrollerande. Paret hade en historia av bråk och hade tidigare haft ett uppehåll i förhållandet. Polisutredningen och vittnen berättar om flera incidenter där Pontus agerat våldsamt och hotfullt.

Under lördagskvällen den 28:e januari 2012 hade Ellinor och pojkvännen bråkat, och Ellinor ska ha sagt att hon ville avsluta deras förhållande. Pontus knivhugger Ellinor någon gång under kvällen, och hon avlider till följd av skadorna. (Weigl & Edblom, 2015, 4 mars)

Ellinor tilldelas egenskaperna yngre, svensk och i relation med mördaren. Hon är vid mordet 23 år gammal och jobbar med efter våra egna efterforskningar som vårdbiträde (nämns aldrig i någon artikel). Ellinor namnges två dagar efter mordet. (Josefsson, 2012, 30 januari)

Elin Krantz

27-åriga Elin Krantz försvinner efter en utekväll i Göteborg den 26:e september 2010. Hon åker spårvagn tillsammans med en vän vid fyratiden på söndagsmorgonen. Elin fortsätter åka efter att vännen stigit av. Övervakningsbilder visar att en person följer efter henne när hon stigit av. Personen är Ephraim Johannes, en 22-årig man som är okänd för Elin.

Elin har ungefär en kilometer hem från hållplatsen. Någonstans på vägen kommer förföljaren ifatt henne. Han försöker först våldta henne och mördar henne senare. Elins kropp hittades dagen efter med svåra skador. (Divinyi, 2017, 19 december).

Elin tilldelas egenskaperna yngre, svensk och ej i relation med mördaren. Hon namnges i anslutning till anmälan som försvunnen (Vikingsson, 2010, 27 september).

Claudia Quiroz

Under en decembarmorgon 2015 misshandlar 29-åriga Claudia Quiroz pojkvän henne till döds i stadsparken i Oskarshamn. Bråket anses ha grundat sig i svartsjuka och att Claudia planerat att avsluta förhållandet med sin 22-åriga pojkvän. Samma kväll som mordet ska paret ha bråkat under tiden de firat gärningsmannens födelsedag. Vad som anses vara den utlösande faktorn var att Claudia kastade sin förlovningsring vilket ledde till att hennes kraftigt berusade pojkvän misshandlade och till slut ströp Claudia. (Linda Hjertén, 2016, 11 augusti).

Claudias mördare kör henne själv till sjukhuset och blir sedan dömd för mord. Gärningsmannen ska även tidigare samma år försökt knivmörda en annan man, vilket han samtidigt också döms för. Claudia tilldelas egenskaperna yngre, annan etnicitet än svensk och i relation till sin mördare.

Susanne Hasselsjö

Den 1 mars 2013 sköts 45 år gamla Susanne Hasselsjö till döds av sin exsambo i Högsbo, Göteborg. Susanne hade i januari samma år anmält mannen för ofredande och misshandel. Senare ska hon ha lämnat mannen och ansökt om kontaktförbud, vilket hon fick avslag på. Tidigt på morgonen ett par månader senare mördas Susanne av sitt ex efter han sparat henne med hjälp av en GPS-sändare på hennes bil. Mannen dömdes senare till 17 års fängelse (Bäckman. 2018. 2 december). Susanne tilldelas egenskaperna äldre, svensk och i relation med mördaren.

Elena Åsberg

I augusti 2017 mördas den 55-åriga förskolläraren Elena Åsberg vid en återvinningsstation i Surahammar. Enligt polisens teori ska Elena ha gått fram till en bil som stod felparkerad och påpekat förarens parkering. En okänd man ska då ha kommit ut ur bilen och huggit henne flera gånger med kniv. Elena namnges sju dagar efter hennes kropp hittas. Händelsen rubriceras först som Mordet i Surahammar (Rapp, 2017, 15 augusti).

Elena tilldelas egenskaperna äldre, utländsk och ej i relation med mördaren. Hon föddes i Ryssland och kom till Sverige 1989 (Ahlborg & Stenquist, 2017, 6 augusti).

5.7.2 Tidningarna

Medierna som kommer undersökas är tryckta exemplar av Sveriges två största kvällstidningar: Aftonbladet och Expressen. Vid kodning av Expressens upplaga kommer vi även att räkna med artiklar publicerade i Kvällsposten och Göteborgs-Tidningen (GT), som båda är olika editioner av Expressen. Skulle dessa olika editioner ta del av samma artikel tas artikeln endast med en gång i vår undersökning. Skulle samma artikel skilja sig mellan editionerna men grunda sig i samma information och citat, kommer vi att analysera den artikel som är längst, för att försöka utvinna så mycket information att analysera som möjligt.

Samtliga artiklar är hämtade från Retrievers mediearkiv, där vi försökt hitta alla artiklar som berör mordfallen. För att hitta dessa har vi gjort flera sökningar för att undvika att missa någon artikel. Främst har vi utgått från att söka "*förnamn efternamn*" på mordoffret, för att få fram alla artiklar som nämner offret med för- och efternamn. Sedan har vi testat andra sökningar som "*förnamn mord*", "*efternamn mord*", "*förnamn mördad*" och andra relevanta sökord för fallet, som till exempel plats och mordvapen.

Vi har exkluderat artiklar som nämner morden men som knappt berör mordet, mordoffret, dess anhöriga eller liknande. Som till exempel artiklar om en självförsvarsklubb som startades efter mordet på Elin Krantz. Ett annat exempel på artiklar vi har exkluderat är de som handlar om ett annat brott, men endast använder några av våra mordfall kort som referens.

5.8 Kodschemat

För att besvara forskningsfrågorna kommer artiklarna att jämföras efter ett kodschemat på 30 variabler, där vi som tidigare skrivit främst kommer undersöka artiklarna utifrån forskningen om inkluderande gestaltning samt Christies modell för offerskapande. Förutom detta kommer kodschemat också hjälpa oss att dela upp artiklarna i vilken tidning de är publicerade (V4), hur långa de är (V6), vilken typ av artikel det är (V7) och vad artikeln främst handlar om (V8). Detta gör vi för att kunna svara mer detaljerat på forskningsfråga 1 och se hur mycket och vad som publiceras om varje mordfall.

Något som är viktigt att benämna är att när vi kodar utifrån variablerna som berör Christies teori för offerskapande och för teorierna om inkluderande/exkluderande gestaltning är att vi inte kommer fokusera på exakt **vad** som framställs utan **hur** författaren valt att framställa det. Elena Åsberg mördades vid en återvinningsstation men huruvida platsen benämns som säker kan variera i gestaltningen. Vissa författare väljer att benämna platsen som "containerstation", vilket lyfter fram platsen med en mer negativ och osäker klang, samtidigt som andra beskriver det som att "Elena mördades mitt på dagen, vid återvinningsstationen", som antyder att det var en säker plats.

5.9 Fem aspekter för offerskapande

Christies (2001) fem kriterier för offerskapande kommer vi besvara genom att analysera artiklarna utifrån sju variabler. V18 kommer att besvara om offret ägnade sig åt en respektabel syssla vid tillfället för mordet och V19 kommer besvara om de ägnade sig åt en respektabel syssla till vardags. Christie menar att det ska framstå som att offret ägnar sig åt ett respektabelt projekt i samband med mordet men under provkodningen märktes det att offren beskrivs ofta som att de utför en syssla vid mordet och en syssla till vardags. Christie specificerar inte när sysslan ska utföras, men då gestaltningen av offren kommer att analyseras kommer vi utläsa vilken syssla de har i samband med mordet och till vardags.

Till exempel: Ndella Jack framställs ibland som att hon utför en respektabel syssla i samband med mordet då skribenten framställer henne som att hon precis hade kommit hem från sin bröllopsresa eller att hon gratulerade sin bästa vän på födelsedagen. Men om de istället eller samtidigt skulle skriva att hon sköts medan hon, till vardags, umgicks eller var gift med sin kriminellt belastade make i hans lägenhet skulle detta inte kunna klassas som en respektabel syssla och minska hennes offerstatus.

Man kan också hävda att användningen av profession som beskrivning går under en Demker och Duus-Otterströms inkluderande gestaltning, beroende på hur det har använts. Vi har använt en strängvariabel för att i efterhand kategorisera om benämningen av syssla i samband med mordet eller till vardags är del i en inkluderande gestaltning/passar in i Christies kriterium.

Skulle platsen beskrivas som säker ökar det också en persons status som offer (Christie, 2001) och detta kommer vi att undersöka i V20. Elin Krantz kan antingen framställas som att hon satt berusad på spårvagnen, halv fyra på en söndagsmorgon och blir förföljd när hon hoppar av vid en hållplats långt ifrån där hon bor men det kan också framställas så enkelt som: "Elin mördades när hon klev av spårvagnen". Vilket inte alls framställer offret som att de befann sig i en lika osäker situation.

Gestaltningen av gärningsmannens förhållande till offret är också en viktig aspekt för framställningen av offer (Christie, 2001). Därför kommer vi i V21 undersöka och det finns beskrivningar där man framställer gärningsmannen i överläge gentemot offret. Christie skriver ordagrant att ett kriterium för offerskapande är att "gärningsmannen är en stor och ond person" Då

vi endast kommer att analysera gestaltningen av offret och inte gärningsmannen har vi valt att vända på detta kriterium och se hur offret beskrivs i samband med gärningsmannen.

Christie (2001) skriver också att kvinnor som exempelvis mördas i nära relation inte beskrivs lika mycket som ett offer som de som mördas av främlingar. Detta brukar framställas i text som att det fanns varningssignaler som offret skulle ha lyssnat till och agerat utefter. Vi kommer därför i V23 avläsa om journalisten beskriver det som att det fanns varningssignaler som offret borde ha märkt av. Han exemplifierar också att offer som framställs som att de är i bråk eller i en konflikt med förövaren i samband med mordet får en lägre offerstatus, därför kommer vi i V24 leta efter formuleringar som tyder på att det fanns en konflikt mellan offer och gärningsman, där offret hade en bidragande roll till konflikten.

I V22 kommer vi att undersöka om det beskrivs att gärningsmannen har en koppling till offret. Här har vi även tre variabelvärden då gärningsmannen kan beskrivas som att den har en direkt koppling till offret eller indirekt, som till exempel, kopplingar till offrets partner. Vi kommer också besvara om artiklarna framställer offret som hjälplöst, svagt och oförmöget att kunna försvara sig själv (V30). Vilket båda är aspekter för att gestalta ett idealt offer (Christie, 2001).

5.10 Inkluderande och exkluderande gestaltning

När vi ska jämföra fallen utifrån teorin om inkluderande/exkluderande gestaltning (Demker & Duus-Otterström, 2011), kommer vi bland annat leta efter personbeskrivningar som gestaltar offren utifrån deras personliga egenskaper (V25). Här letar vi efter personbeskrivningar som är mer personifierade än till exempel kön, ålder och yrke. För en ännu tydligare inkluderande gestaltning ska offret inte bara framställas som deskriptivt utan även som oskyldigt (V26). Detta kommer att analyseras tillsammans med flera andra variabler men vi kommer även att leta efter formuleringar som direkt gestaltar offret som oskyldigt. Till exempel "Karolin sköts medan hon höll sitt barn i famnen", eller "Mordet som skakade Falköping". Demker och Duus-Otterström menar att om offret framställs som fel person på fel plats ökar detta dess offerstatus men om det fanns bakomliggande anledningar till mordet sänker detta dess status. Därför kommer vi också leta efter indikationer som framställer mordet som slumpmässigt (V27) och om offret var det specifika målet för mordet (V28).

En annan aspekt som skapar en inkluderande gestaltning är att offret eller offrets anhöriga ska komma till tals och få uttala sig om situationen (Demker & Duus-Otterström, 2011). Eftersom det endast kommer att analyseras artiklar om mördade kvinnor blir det omöjligt att få en kommentar från offret, men vi kommer däremot undersöka om anhöriga kommer till tals i V29. Om större delen av artikeln är beroende av anhörigas kommentarer får artikeln variabelvärdet 1: *Ja. Mycket*. Om det bara finns en liten kommentar eller anhöriga endast spelar en liten roll i artikeln får den variabelvärdet 2: *Ja. Lite*. Om anhöriga inte kommer till tals alls får den variabelvärdet 3. Vilka som exakt kommer till tals kommer att besvaras i V13, V14 och V15; *Källa 1, 2 och 3*. Där kommer vi undersöka vilka de är som får uttala sig om fallet. Skulle detta vara främst vänner eller anhöriga

blir det en mer inkluderande gestaltning till skillnad från om det bara är poliser eller åklagare som kommer till tals.

I V9 kommer vi att koda hur många bilder som finns. I V10, vad som framställs på huvudbilden och vad som framställs på andra bilden i V11. Att framställa offret på bild bidrar till en mer inkluderande gestaltning och gör en tydligare konkretisering av offret vilket får dem att framstå mer som en individ (Demker & Duus-Otterström, 2011).

5.11 Begreppstolkning

Då vi valt att dela upp fallen utifrån offrens personliga egenskaper för att se om det är någon skillnad mellan ålder, etnicitet och relation till mördaren i gestaltningen och nyhetsurvalet, vill vi även förtydliga uppdelningen av egenskaper.

5.11.1 Etnicitet

Vid uppdelningen av etnicitet kommer vi endast använda oss av två variabelvärden; svensk etnicitet och annan etnicitet. Enligt Diskrimineringsombudsmannen (DO), tillhör en person den etnicitet man väljer att själv definiera sig med och att personen själv ska kunna definiera sin etnicitet utifrån bakgrund och individuella historia. Detta är dock en svår teori att applicera på vår undersökning då väldigt få av offren tidigare angivit vilken etnisk tillhörighet de valt att definiera sig som.

Vi kommer att definiera personer med annan etnicitet än svensk om de själva är födda i ett annat land eller är födda i Sverige samtidigt som båda föräldrarna är födda i ett annat land. Detta motiveras med att vi läst tidigare uppsatser som definerar etnicitet på detta sätt; bland annat Christoffer Nilsson i *Mediebilden av personer med utländsk bakgrund* (2018). Vid osäkerhet om vad personen har för bakgrund har vi kontaktat Skatteverket.

Vi kommer att fokusera på hur skribenten väljer att framställa offrets etnicitet. Detta kommer göras med hjälp av en strängvariabel där vi noterar journalistens formulering av personens härkomst, för att i efterhand gruppera formuleringar efter vår tolkning av svensk och annan etnicitet.

5.11.2 Ålder

Nils Christie (1986) anser att offrets ålder kan ha en betydelse för hur hen kommer presenteras i media. Han menar att det främst är barn och äldre kvinnor som klassas som ideala offer. Däremot kan man läsa i Maria Edströms artikel *SPOTLIGHT: Äldre kvinnor osynliga i mediebruset*. (2018) att just äldre kvinnor blir osynliga i media. Vi vill därför undersöka och se skillnad mellan kvinnor i olika åldrar. De två variabler vi kommer använda oss av är *yngre* och *äldre*, där vi kommer dela upp offren som är yngre och äldre än **40 år**. Denna uppdelning gjorde vi för att vi tycker att 40 år var en bra gräns för att dela upp fallen i enbart två kategorier. Samt för att medellivslängden för kvinnor är lite över 80 år, vilket gör uppdelningen på hälften rimligt. För att närmare undersöka åldersaspekten hade vi kunnat dela upp fallen i fler ålderskategorier, som till

exempel: yngre, yngre medelålders, äldre medelålders, äldre etc. Men i det fallet hade det behövts analyseras fler fall och artiklar än vad som är möjligt tidsmässigt för denna undersökning. Slår vi ut medelvärde på de mordoffer vi analyserat blir medelåldern 34 år vilket inte påverkar vår uppdelning.

5.11.3 Relation till mördare

Enligt studien *Den idealiske förövaren* (2017), har man upptäckt, vid noga genomläsning av artiklar som handlar om våld i nära relationer, att offret ofta får dela skulden med förövaren. Vi vill undersöka detta fenomen och sätta aspekten i relation med etnicitets- och åldersaspekten. Här kommer vi dela in fallen i de som hade en nära relation med sin förövare (partner, familjemedlem, nära vän etc.), och det som inte hade det. Vi kommer utgå från den fakta vi vet om respektive fall och dess mördare när vi delar upp kvinnorna i de som hade och de som inte hade en relation med sin mördare.

5.12 Validitet och reliabilitet

Med begreppsvaliditet menar man frånvaro av systematiska och osystematiska fel som tillsammans med en hög reliabilitet bidrar till en god resultatvaliditet och att man faktiskt mäter det man påstår sig för att mäta (Esaiasson, 2012). Vi har utgått ifrån Marie Demker och Göran Duus-Otterströms artikel *Det individuella brottet* (2011) när vi lagt upp vårt kodschema. När författarna skrev *Det individuella brottet* arbetade dessa kvalitativt och undersökte vad i texten som beskrev en inkluderande och exkluderande gestaltning av ett offer. De har sedan sammanfattat vad de anser beskriver en inkluderande och exkluderande gestaltning och det är dessa sammanfattningar vi kommer utgå ifrån när vi ska koda artiklarna. Vi har även gått efter Christies (2001) teori om fem aspekter för offerskapande och undersöka texterna utifrån hur han sammanfattat dessa aspekter.

Då operationaliseringen av de teoretiska ramar vi kommer att använda oss av går efter sammanfattningar av tidigare kvalitativa undersökningar på färre artiklar, anser vi att vi har goda belegg för att konstatera att undersökningen har god validitet. Man kan inte hävda att generaliserbarheten på undersökningen i den form som vi har utfört den är speciellt hög, det hade behövts fler fall för att kunna konstatera och verifiera ett mönster. När vi endast har åtta fall kan mycket av undersökningens resultat förklaras med andra aspekter än etnicitet, ålder och relation till mördaren, men om det skulle vara fler fall, t.ex. alla mördade kvinnor i Sverige under en tidsperiod hade validiteten ökat avsevärt. Eftersom vi vill att studien ska vara en pilotstudie för vidare forskning, har vi minskat kravet på generaliserbarhet för undersökningen.

För att undersöka att skillnader i gestaltning och nyhetsurval inte beror på något annat än just det vi vill undersöka, har vi valt att endast titta på fall som är, utöver de skillnader vi vill belysa, snarlika. Vi har exkluderat fall där offret försvunnit innan mordet då vi anser att spänningen läsaren kan uppleva om att eventuellt hitta henne vid liv skapar en helt annan nyhetsvärdering. Vi har också valt att undersöka de artiklar som publicerats fyra månader från och med att offret blivit namngivet. Då gestaltningen skiljer sig betydligt på de artiklar som publiceras innan och efter man

gått ut med namn och bild på offret. Med namngivning har vi också nöjt oss med endast förnamnet. Så länge det finns tillräckligt med information utöver namnet (bild, anhöriga etc.) finns starka möjligheter att gestalta offret som individ.

Reliabilitet innebär frånvaro av slumpmässiga eller osystematiska fel vilket i första hand orsakas av slump- eller slarvfel (Esaiasson, 2012). För att alla artiklar ska bli kodade likadant har vi valt att ta hjälp av varandra och genom diskussion komma fram till ett svar om otydligheter framkommer. Då vi ville uppnå en så hög reliabilitet som möjligt valde vi att koda tillsammans, större delen av tiden. Vi gjorde också en gemensam testkodning på 20 artiklar samt en individuell kodning på lika många där vi jämförde våra olikheter och för att hitta begrepp och formuleringar som kan hjälpa oss svara på frågorna i kodschemat.

6 Resultat och analys

Här lyfts och sammanfattas de viktigaste och mest intressanta delarna av det resultat vi fick fram av kodningen. För att göra läsningen enklare och för att bespara texten en stor del siffror i har vi även ställt upp delar av resultatet i tillhörande diagram och tabeller. Dessa förmodas också kunna bli ett hjälpmedel för att se tydliga jämförelser och samband mellan fallen.

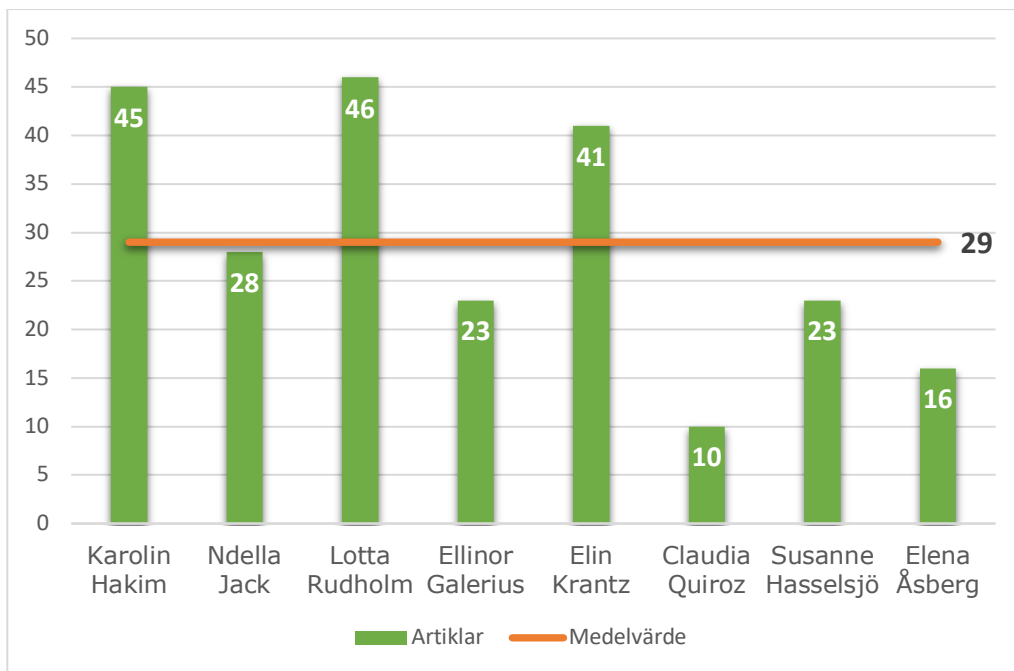
6.1 Resultat forskningsfråga 1

Här presenteras resultat som visar skillnader i hur mycket uppmärksamhet de utvalda mordfallen fick i Aftonbladet, Expressen, GT och Kvällsposten under den tidsperiod som analyserats. Resultaten grundar sig främst i antalet artiklar men även medelvärdet av ord, vilka typer av artiklar som publicerats samt vad artiklarna främst fokuserat på.

6.1.1 Omfattning i tidningarna

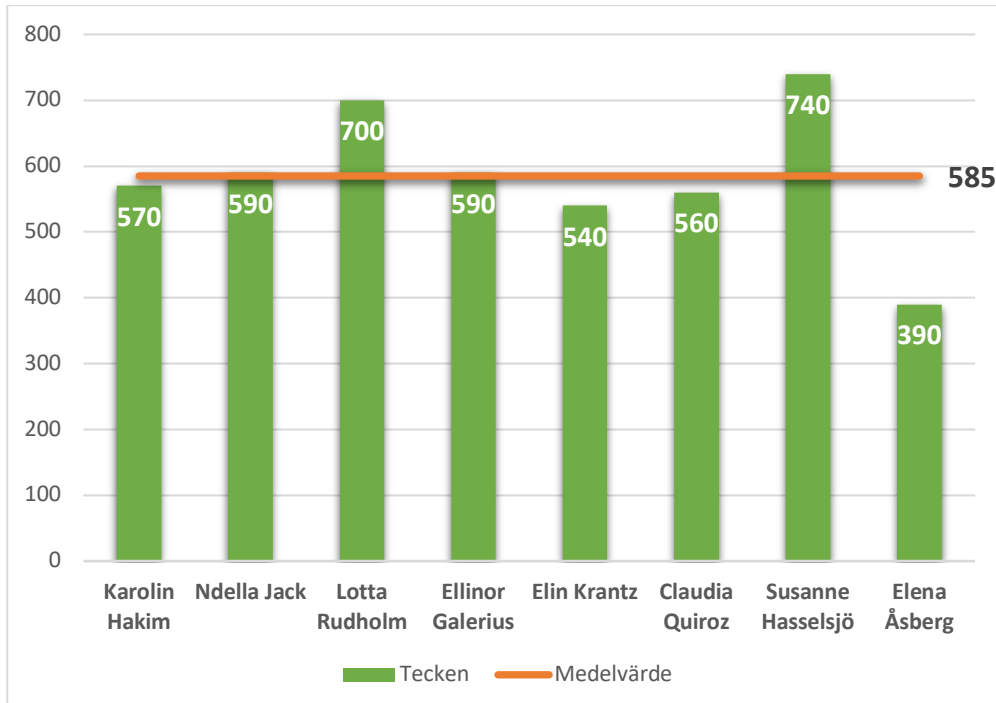
Vad man kan avläsa utifrån kvantiteten av artiklarna är att de olika fallen skiljer sig drastiskt i hur mycket uppmärksamhet dessa får på utvalda medieplattformar. Lotta Rudholm är det fall som det finns flest artiklar om, 46 stycken. Claudia Quiroz får minst uppmärksamhet med 10 artiklar under de första månaderna. Rudholm fick även näst flest ord i medelvärde per artikel. Strax efter Susanne Hasselsjö, vars resultat starkt påverkades av en artikel på 2005 ord, men hade mycket färre artiklar än flera av de andra kvinnorna. Antalet ord per artikel skiljde sig dock inte lika mycket som antalet artiklar. Det totala medelvärdet på alla artiklar landade på 585 ord. Elena Åsberg får en differens på 210 ord mindre än medelvärdet och därav minst antal ord per artikel (Se tabell 8.1 på nästa sida).

Tabell 6.1 Antal artiklar från samtliga tidningar (antal)

Kommentar: Tabellen är en sammanställning av det totala antalet artiklar som publicerats i Aftonbladet, Expressen, Kvällsposten och GT under de första tre och en halv månaderna efter mordet och namnpublicering av offer. Identiska artiklar som förekommit via Expressen och lokala GT(Göteborg) eller Kvällsposten(Skåne) har exkluderats.

Tabell 6.2 Antal ord och medelvärde (ord)

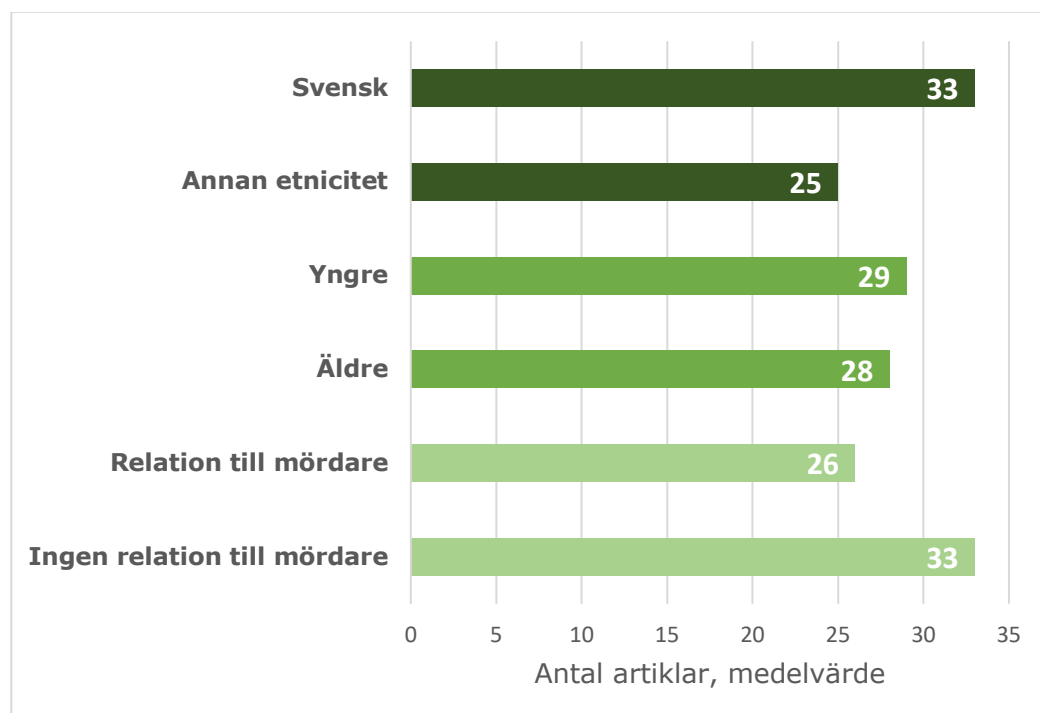
Kommentar: Antal ord inkluderar utöver brödtext även rubrik, ingress, faktarutor och bildtext.

Offrens personliga egenskaper

Mellan de tre egenskapskategorierna etnicitet, ålder och relation till mördaren som har valts för att jämföra fallen mellan är det huvudsakligen två större skillnader. De fall som har svensk etnicitet får ett medelvärde på närmare 33 artiklar per fall samtidigt som fallen med annan etnicitet får ungefär 25 artiklar i snitt. Artiklar där offret haft en relation med sin mördare skiljer sig också med ett medelvärde av cirka 26 artiklar, medan kvinnor som mördades av främlingar har ett medelvärde på 33 artiklar. Antal artiklar när man grupperar kvinnorna efter ung och gammal i ålder skiljer sig mindre åt än etnicitet och i relation till mördaren. I ålderskategorin var det endast en differens på 1,1 artikel per fall. Det kan tolkas som att åldern inte har en betydelse när det gäller graden av uppmärksamhet.

Överlag visar resultatet att det skrivs mest artiklar om unga, svenska kvinnor utan anknytning till sin mördare. Det överensstämmer med Greers (2017) viktimologiska hierarki, där han lyfter fram två ljusa, fotogeniska medelklassflickor som ett exempel på hur olika offer får olika mängder uppmärksamhet.

Tabell 6.3 Medelvärde av artiklar utifrån personliga egenskaper (antal)

Kommentar: Varje fall tilldelas en av egenskaperna svensk/annan etnicitet, yngre/äldre och relation till mördare/ingen relation till mördare. Avrundat till närmsta heltal.

6.1.2 Typer av artiklar

Ser man till vilka typer av artiklar som publicerades om vardera fall, dominerar nyhetsartiklar. Den enda kategorin där man kan se någon större skillnad är krönikor, där antalet varierar kraftigt. De fall som stod ut i antalet krönikor var Karolin Hakim, Lotta Rudholm och Susanne Hasselsjö. Detta beror troligtvis på att fallen övergick från en episodisk gestaltning till en tematisk. I fallet Karolin så blev mordet på en läkare och nybliven moder en symbol för det hänsynslösa gängvåldet i Malmö. Krönikorna om Lotta och Susanne handlade främst om mäns våld mot kvinnor, och problematiken som finns i anmälningar om besöksförbud. Både Susanne och Lotta hade lämnat våldsamma partners som sedan skulle mörda dem.

Tabell 6.4 Artikeltyper

	Nyhetsmaterial	Åsiktsmaterial
Karolin Hakim	38	7
Ndella Jack	25	3
Lotta Rudholm	38	8
Ellinor Galerius	22	1
Elin Krantz	39	2
Claudia Quiroz	10	0
Susanne Hasselsjö	17	6
Elena Åsberg	16	0
Summa	205	27

Kommentar: Indelningen har varit följande: Under nyhetsmaterial faller nyhetsartiklar, reportage, notiser och enkätintervjuer. Åsiktsmaterial omfattas av ledare, krönikor och debattartiklar.

Vad artiklarna fokuserar på varierar mellan de mördade kvinnorna. Bland annat kan man se att mordet på Elin Krantz och Karolin Hakim hade väldigt få artiklar som fokuserade på offret som person i relation till artiklar som behandlar efterföljden av mordet. Båda kvinnorna var unga och hade ingen relation till sin mördare. Ndella Jack passar in på samma kategorier men fick inte alls lika många artiklar som behandlade efterföljden av mordet på henne. En gemensam nämnare för Elin och Karolin är att det finns bilder från säkerhetskameror i anslutning till mordet vilket kan förklara en större mängd artiklar med fokus på mordet och polisarbetet.

Gemensamt med de tre tidigare nämnda fallen, samt Elena Åsberg, är att en större del av artiklarna fokuserade på polisarbetet i samband med mordet. I alla dessa fall har mördaren och offret inte haft en tidigare relation. Karolin Hakim och Ndella Jack, som båda är av annat ursprung än svenskt, beskrivs dock väldigt ofta som att de har en indirekt koppling till sin mördare. Artiklarna beskriver då båda kvinnornas partner och hans tidigare kriminella bakgrund som motiv för mordet. (Se tabell 6.5).

I de fall där mördaren sedan tidigare är känd för offret sätts inte brottets efterspel (polisarbete och dylikt) speciellt mycket i fokus. Detta är med sannolikhet för att det redan finns en klar gärningsman. Men det finns andra intressepunkter man kan lyfta fram i dessa fall. I fallet Lotta

Rudholm och Susanne Hasselsjö var gärningsmannen mer eller näst intill lika intressant som offret och dess anhöriga. Detta på grund av att många artiklar enbart handlade om gärningsmannen. De andra två fallen där mördaren var känd för offret, Ellinor Galerius och Claudia Quiroz, stod inte gärningsmannen lika mycket i fokus men däremot brottet och dess händelseförlopp.

Karolin Hakim, Ndella Jack och Lotta Rudholm fick även betydligt mer åsiktsmaterial publicerat kring sina fall. I dessa åsiktsmaterial kunde man även här avläsa en form av tematisk gestaltning då man valde att lyfta dessa i ett större sammanhang och diskutera brottet som tema.

Tabell 6.5 Vad handlar artikeln om? (antal artiklar)

Tema	K.H.	N.J.	L.R	E.G	E.K.	C.Q	S.H.	E.Å.
Offret	6	5	10	3	2	1	4	4
Anhöriga	1	0	1	0	1	0	0	1
Mordet	9	0	4	9	3	3	3	2
Gärningsmannen	0	6	11	2	7	0	6	4
Polisarbete	11	6	2	5	14	0	0	4
Brottet som tema	8	6	6	0	5	0	5	0
Annat brott	2	4	5	0	0	2	1	0
Rättsprocessen	2	0	1	3	3	3	4	0
Minnesceremoni	6	1	5	1	5	0	0	1
Övrigt	0	0	1	0	1	1	0	1
Summa	45	28	46	23	41	10	23	16

Kommentar: Om ett artikeltema förekommit i två eller färre analysenheter så har artikeln klassificerats som övrig. Mordoffrens initialer placeras på x-axeln för en bättre visualisering och förståelse av artiklarnas tema. Kommande tabeller följer samma upplägg.

6.2 Analys, forskningsfråga 1

För att besvara vår första frågeställning har vi utgått från antalet artiklar publicerade om respektive fall vilka typer av artiklar samt vad artiklarna i huvudsak handlar om. Analysen har delats in efter de tre olika personliga aspekter som undersökts.

6.2.1 Etnicitet

Både Marsh & Melville (2008) samt Greer (2017) skriver att mordoffer som inte har samma etniska tillhörighet som det land tidningen främst bevakar får mindre uppmärksamhet än någon med en inhemsk etnicitet. Det är en kontrast som också har observerats i våra resultat. Resultaten kan jämföras med de fall som Marsh och Melville (2008) undersökte i sin studie. Där presenterades två mordoffer där ena hade inhemsk etnicitet och där den andra hade en utländsk etnicitet. Den vite advokaten Tom ap Rhys Price fick mycket mer uppmärksamhet än den asiatiska byggarbetaren Baliir Matharu. Här var förhållandet 98 respektive 14 artiklar över en tvåveckorsperiod.

Lyfter vi ut de två av våra fall med flest respektive minst antal artiklar så är förhållandet 46 artiklar om Lotta Rudholm kontra 10 artiklar om Claudia Quiroz. Claudias familj kommer ursprungligen från Chile, vilket framkommer tydligt i den enda artikel som fokuserar på henne som offer. Likheten mellan undersökningarna är skillnaden mellan fallens etnicitet. Skillnaden är tidsperioden mellan fallen, där Lotta mördas sex månader senare. I Marsh och Melvilles exempel sker de båda mordena samma dag. Principen förblir dock densamma. Mordoffer som har samma etniska tillhörighet som det land tidningen är publicerad i får mer uppmärksamhet än de av annan etnicitet. Marsh och Melvilles (2008) samt Greers (2007) resultat stämmer därför även överens med vårt resultat.

Vidare kan fallen med annan etnicitet än svensk grupperas i två nya grupper där den första gruppen består av Elena Åsberg och Claudia Quiroz, samtidigt som Karolin Hakim och Ndella Jack bildar den andra gruppen. Ndella och Karolin är två fall utöver det vanliga, dessa fall tillägnas en mängd artiklar som gestaltar händelserna tematiskt efter Iyengars (2009) teori om episodisk och tematisk gestaltning. De båda kvinnornas död återkommer i ett större sammanhang och i mediebevakningen om gängvåld. I dessa fall förekommer det flera artiklar som handlar om brottet som tema eller polisarbetet kring mordena, en typ av uppmärksamhet som varken Claudia eller Elena får.

På grund av att Karolin och Ndella mördas med ett par dagars mellanrum så fortlöper den episodiska gestaltningen med den tematiska. I de fall där händelseförloppet gradvis utvecklades från ett mord till en del av ett samhällsproblem, så ledde det till mer uppmärksamhet för fallen. Lotta Rudholm som fick mest uppmärksamhet fick först en episodisk gestaltning. När informationen om hennes misshandel och våldsamma relation framkom så sattes fallet i ett större sammanhang och påbörjade den tematiska gestaltningen. Argumentet för detta syns bland annat i antalet krönikor och antalet artiklar som handlade om annat än själva mordet.

6.2.2 Relation till mördaren

Angående offrets relation till sin mördare stämmer vårt resultat överens med det Christie (2001) skriver om att offer mördade av för dem okända gärningsmän får större offerstatus i media. 32,5 artiklar per fall fick de kvinnor som mördats av främlingar samtidigt som de mördade i nära relation fick 25,5.

Detta stämmer också överens med vad Gherseti (2012) skriver angående att oförutsägbara eller oväntade händelser får större uppmärksamhet i media. Dessa fall kan också kopplas till det hon skriver om hur närheten till publiken påverkar nyhetsurvalet. Kvinnor mördade i nära relation framställs ofta som att det fanns varningssignaler för att mordet skulle kunna ske (se resultat fråga 2), och detta leder till en uppfattning om att kvinnorna när som helst skulle kunna ta sig ur förhållandet (Christie 2001). Människor som läser artiklar om dessa mordfall kan därför känna svårigheter att relatera till offren, då de själva inte har befunnit sig i en liknande situation.

6.2.3 Ålder

Christies teori stämmer inte lika tydligt överens med undersökningen när det kommer till ålder. Mellan de två ålderskategorierna skiljer det endast 1.1 artikel. Det yngsta mordfallet vi analyserat var Elin Krantz som var 23 år gammal. Vi kan därför inte dra någon jämförelse angående att barn oftast klassas som ideala offer. När det däremot kommer till äldre personer, och ännu mer specifikt kvinnor, så stämmer resultaten och nyhetsurvalet inte överens med vad som kan klassas som idealt offer. Lotta Rudholm, 41, var den som det skrevs mest om i vår undersökning. De två andra kvinnorna som har klassats som äldre, Elena Åsberg och Susanne Hasselsjö, fick dock väldigt få artiklar publicerade om sig.

Maria Edström (2018) skriver att det är just kvinnor över 65 som syns minst i mediebruset. Vi har inte analyserat någon mördad kvinna över 55, men att de två äldsta kvinnorna i vår undersökning fick näst och tredje minst uppmärksamhet stämmer överens med det Edström säger om att äldre kvinnor har svårast att bryta igenom mediebruset.

Ett intressant resultat relaterat till vad artiklarna i huvudsak handlade om var att i de fall där offren hade en koppling till gärningsmannen ibland fokuserade mer på gärningsmannen eller brottet i sig än offret. Detta kan leda till att offret endast fyller en social roll vilket kopplas till en mindre inkluderande gestaltning. (Demker & Duus-Otterström 2011).

6.3 Resultat forskningsfråga 2

Gestaltningen av mordoffren har skiljt sig åt på flera fronter. Nedanstående tabeller visar hur offren porträtteras i media under den valda tidsperioden, och överlag vad medierapporteringen fokuserar på i de olika fallen. Vi har som vi tidigare skrivit ställt upp två index där vi tagit fram ett medelvärde över hur stor andel av artiklarna som benämner offren inom våra kriterier. För att vidare undersöka hur mycket av en inkluderande gestaltning de olika mordoffren har fått, har vi också gjort en tabell som visar medelvärdet av antal bilder per artikel och vad bilderna föreställer. Samt en tabell för vem/vilka som främst får komma till tals i artiklar som enbart handlar om offret.

Slutligen har vi valt att slå ihop de två olika indexen för att få fram ett totalvärde över de olika gestaltningspunkterna. Detta för att visa en mer övergripande bild över de olika offrens offerstatus och i vilken utsträckning dessa ges en inkluderande gestaltning. Ur ett statistiskt perspektiv så betyder detta att vi får en skala som mäter offerstatusen. Ett fall som får 100 procent kan enligt Christie modell **och** Demker & Duus-Otterströms forskning då beskrivas som det ideala offret. Ett lågt värde innebär en låg och obekräftad offerstatus.

På grund av att varken Christie eller Demker och Duus-Otterström (se tabell 6.6 och 6.7) väger kriterierna mot varandra har vi valt att inte diskutera en potentiell gräns för bekräftad eller obekräftad offerstatus (inkluderande gestaltning). Däremot kan vi inbördes jämföra de åtta mordfall som undersökts.

6.3.1 Offerskapande

Om man studerar indexet för Christies kriterier för ett idealt offer skiljer sig offerstatusgestaltningen väldigt mycket mellan fallen. Karolin Hakim och Elena Åsberg är de som främst gestaltas som offer i kvällstidningarnas rapportering samtidigt som Claudia Quiroz gestaltas med lägst offerstatus. Elin Krantz, som är den mest näst lägst indexvärde, får ett dubbelt så högt värde som Claudia.

Tabell 6.6 Index offerstatus utifrån Christies modell(procent)

Kriterier	K.H.	N.J.	L.R	E.G	E.K.	C.Q	S.H.	E.Å.
Respektabel syssla vid mordet	75	25	24	17	12	0	44	19
Respektabel syssla till vardags	89	36	28	22	12	20	88	88
Platsen är säker	76	46	44	57	29	0	44	88
Mördaren är i överläge	73	93	98	57	54	50	60	88
Mördaren är okänd	49	14	13	4	98	0	4	100
Inga varningssignaler	82	46	7	70	49	40	0	94
Ingen konflikt	93	86	22	88	49	30	0	69
Offer är svagt och/eller hjälplöst	80	39	87	88	34	0	87	44
Medelvärde procent	77	48	40	50	36	18	41	74

Kommentar: Kriterierna är en utläggning av Christies modell för det ideala offret. De är framtagna utifrån journalistens berättelse och vad som framkommer i texten. Respektabel syssla delas in i två kategorier; vid mordet och till vardags. Detta grundas i flera texter som gestaltat offer annorlunda beroende på om de beskrivit syssla vid mordet eller till vardags. Christie beskriver utöver sina fem kriterier varningssignaler som ett argument för lägre offerstatus. Därför tillkommer kategorin Inga varningssignaler. Procenten är avrundade till närmaste heltal.

Det finns ett tydligt mönster att urskilja i mordfallens personliga egenskaper och offergestaltningen. Man kan bland annat se att de med svensk etnicitet hamnar på relativt liknande siffervärden. Medelvärdet av deras index blir ungefär 42 procent, med en differens av åtta procent upp och sex procent ner. Av de med annan etnicitet än svensk skiljer sig indexvärdet mycket mer. Karolin och Elena fick som tidigare skrivet ett högt indexvärde, Ndella hamnade någonstans i mitten och Claudia fick överlägset lägst indexvärde. Den sekundära personliga egenskap som främst skiljer sig här är att Claudia hade en relation med sin mördare.

Det är betydligt mycket svårare att se några övergripande mönster mellan fallens etnicitet och ålder i tabell 6.6. Tittar man istället på de enskilda gestaltningskriterierna kan man se att de kvinnor som var i nära relation med sin mördare benämns ofta som att det framkom konflikter, varningssignaler och att mördaren hade en koppling till offret, vilket minskar deras offerstatus.

6.3.2 Inkluderande gestaltning

Tittar man på indexet över vilka mordfall som främst ges en inkluderande gestaltning finner vi mer tydliga skillnader än i indexet för Christies ideala offer. Specifikt är det två gestaltningskriterier som skiljer sig åt, kriterierna om mordet var slumpmässigt och om att mordoffret inte var det specifika målet.

Tabell 6.7 Index gestaltning av mordoffer (procent)

Kriterier	K.H.	N.J.	L.R	E.G	E.K.	C.Q	S.H.	E.Å.
Personbeskrivningar	42	29	24	26	12	10	13	50
Oskyldig	69	89	89	52	71	10	83	88
Slumpmässigt mord	0	11	0	0	34	0	0	56
Ej specifikt offer	76	93	0	4	12	0	0	19
Anhöriga till tals	29	32	50	48	27	60	26	56
Medelvärde procent	43	51	33	26	31	16	24	54

Kommentar: Kriterierna är en utläggning av Demker och Duus-Otterströms gestaltningsforskning. Procenten är avrundade till närmaste heltal.

Nästan alla kvinnor av de som hade en relation till sin mördare fick mindre inkluderande gestaltning än de vars mördare var en främmande person för offret. Den enda skillnaden var att Lotta Rudholm (relation med sin mördare) fick en aning mer inkluderande gestaltning än Elin Krantz (ingen relation med sin mördare). Här skilde det sig dock endast två procentenheter.

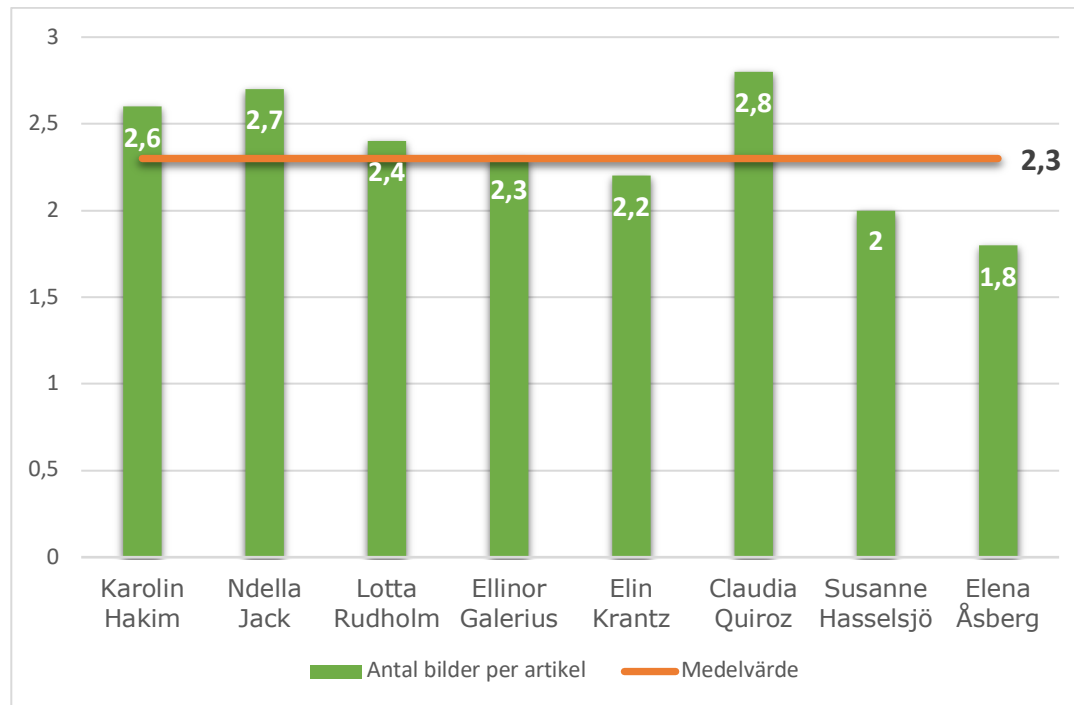
De mordoffren med svensk etnicitet fick överlag mindre inkluderande gestaltning än de med annan etnicitet än svensk. Undantaget var Claudia Quiroz som blev mindre inkluderad än samtliga andra fall.

Mordoffrens ålder är, precis som i indexet för Christies (2001) aspekter inte en avgörande faktor. Elena Åsberg som är den äldsta av dessa kvinnor fick en mer inkluderande gestaltning än de andra fallen, men de två andra kvinnorna som faller inom den äldre åldersgruppen fick ett lägre indexvärde. Man kan därför inte riktigt påstå att det finns några mönster. Dessa två kvinnor hade dock båda en relation med sin mördare, vilket enligt Christie (2001) är en aspekt som minskar personens offerstatus.

Bilder

I analysen av antalet bilder per artikel framkommer det att äldre mordoffer tilldelas betydligt mindre bilder än medelvärdet. Framför allt gäller det Elena Åsberg och Susanne Hasselsjö, som är de två äldsta kvinnorna vi inkluderat.

Tabell 6.8 Bilder per artikel och medelvärde (antal)

Kommentar: Antalet bilder ser till de bilder som finns med i anslutning till artikel. I ett exempel där en dubbelsida med två eller fler artiklar förekommer så tilldelas bilder endast en av artiklarna. Detta för att undvika dubletter. Avrundat till en decimal.

Vad bilderna föreställer varierar. Till stor del beror det på vad det är för typ av artikel. Viktigt för studien är att ställa bilder på offret och offrets anhöriga mot neutrala bilder, som på poliser eller brottsplatsen, samt bilder på gärningsmannen (se tabell 6.9). Enligt Demker och Duus-Otterström (2011) är det just bilder på offret, till skillnad från neutrala bilder, som bidrar till en inkluderande gestaltning. Bilder på mordoffret är i de flesta fall vanligast.

Ett mönster man kan se förutom att bilder på offren dominerar är att de äldre kvinnor som blev mördade i nära relation (Lotta och Susanne) har en omfattande mängd bilder på sin gärningsman

Tabell 6.9 Vad föreställer bilderna? (antal bilder)

Bildobjekt	K.H.	N.J.	L.R	E.G	E.K.	C.Q	S.H.	E.Å.
Offer	32	21	33	13	21	9	10	14
Anhöriga/vänner	0	1	8	1	3	0	0	1
Gärningsman	14	7	22	6	8	0	11	5
Brottsplats	4	0	0	6	4	3	0	2
Polis	5	12	3	2	3	0	0	1
Minnesplats dy.	12	3	4	2	7	2	2	0
Gärningsman med offer	0	0	2	3	1	0	0	0
Övrigt	10	4	2	2	9	3	5	0
Summa antal bilder	77	48	74	35	56	17	28	23
Ingen bild	13	6	18	11	25	3	12	5

Kommentar: Tabellen är en sammanslagning av tre variabler som ser till de tre främsta bildobjekten. I variablerna finns en rangordning för att kunna se vilket bildobjekt som är mest återkommande och i fokus. I Tabell 7.9 är denna rangordning exkluderad. Kategorin Övrigt består av bildobjekt som inte kodades mer än två gånger.

Vem kommer till tals?

Vem som kommer till tals i artiklar är en central del i en inkluderande gestaltning. Främst menas att offret och anhöriga till henne ska vara den huvudsakliga källan i artiklarna, istället för att journalisten ska förlita sig på andra källor som till exempel poliser.

I denna tabell har vi sammanfattat vem det är som kommer till tals i artiklarna. Här ser vi de som bidrar till en mer inkluderande gestaltning samt de som är mer neutrala. Då flera av artiklarna handlar om andra ämnen än just offret är det rimligt att konstatera att utomstående källor främst kommer till tals i dessa. Den mördades anhöriga har väldigt sällan information att bidra med i till exempel sökandet efter en mördare. Här är det polisens information som är relevant. Vi har därför valt att fokusera enbart på de artiklar som handlar om och fokuserar på just offret.

Tabell 6.10 Vem kommer till tals i artiklar om offret? (antal källor)

	Vänner och anhöriga	Övriga källor
Karolin Hakim	9	7
Ndella Jack	8	0
Lotta Rudholm	10	16
Ellinor Galerius	4	5
Elin Krantz	4	2
Claudia Quiroz	1	1
Susanne Hasselsjö	1	10
Elena Åsberg	4	7
Summa	41	48

Kommentar: Tabellen är ett utdrag från en variabel som visar aktörer i artiklar. Tabellen tillspetsas genom att lyfta ut endast de artiklar som handlar om offret (se tabell 6.5).

Av de yngre kvinnor vi analyserat ser man att fler anhöriga och vänner kommer till tals än i de fallen med äldre mördade kvinnor, vilket bidrar till en mer inkluderande gestaltning av dessa (Demker & Duus-Otterström, 2011). Här ser man även att tre av de fyra kvinnor med svensk

etnicitet inte får artiklar där vänner eller anhöriga som kommer till tals i samma utsträckning som de med annan etnicitet.

6.3.3 Kriterier för offerskapande och inkluderande gestaltning

Slutligen sammanför vi de karaktäriserande drag som enligt Christie skapar ett offer med Demkers & Otterströms modell för inkluderande gestaltning. Detta för att försöka få en mer övergripande bild av resultatet.

Tabell 6.11 Sammanslaget Index för offerskapande och inkluderande gestaltning(procent)

Kriterier	K.H.	N.J.	L.R	E.G	E.K.	C.Q	S.H.	E.Å.
Respektabel syssla vid mordet	75	25	24	17	12	0	44	19
Respektabel syssla till vardags	89	36	28	22	12	20	88	88
Platsen är säker	76	46	44	57	29	0	44	88
Mördaren är i överläge	73	93	98	57	54	50	60	88
Mördaren är okänd	49	14	13	4	98	0	4	100
Inga varningssignaler	82	46	7	70	49	40	0	94
Ingen konflikt	93	86	22	88	49	30	0	69
Offer är svagt och/eller hjälplöst	80	39	87	88	34	0	87	44
Personbeskrivningar	42	29	24	26	12	10	13	50
Oskyldig	69	89	89	52	71	10	83	88
Slumpmässigt mord	0	11	0	0	34	0	0	56
Ej specifikt offer	76	93	0	4	12	0	0	19
Anhöriga till tals	29	32	50	48	27	60	26	56
Medelvärde procent	64	49	37	29	38	17	28	59

Kommentar: Kriterierna är en sammanslagning av Christies modell för offerskapande och Demker & Otterströms teorier om inkluderande gestaltning. Uträkningen görs på så vis att alla artiklar som skrivits om ett fall får ett ultimatum. Exempel: Om alla artiklar beskriver Karolin Hakim som att hon utförde en respektabel syssla vid mordet så hade värdet blivit 100 procent. Denna metod applicerades på samtliga fall och kategorier, vilket sedan genererar ett medelvärde i procent. Det slutgiltiga medelvärdet är medelvärdet av 13 kriterierna.

Varken Christie eller Demker & Otterström diskuterar en eventuell skillnad i kriteriernas betydelse. Därav tar vi avstånd i att försöka avgöra vilken kriterium som eventuellt skulle kunna väga mer än någon annan. Procenten är avrundade till närmaste heltal.

I tabellen kan man se ett tydligt mönster i de mordfall där kvinnan hade en relation med mördaren. Dessa kvinnor är de som får minst inkluderande gestaltning och som inte riktigt passar in i Christies teorier för offerskapande. Lotta Rudholm, Ellinor Galerius, Susanne Hasselsjö och Claudia Quiroz kände samtliga sin mördare. Christie (2001) menar att kvinnor som blir mördade i nära relation tidigare inte fått lika hög offerstatus som de mördade av främlingar, men att klyftan på senare tid har minskat avsevärt. Utifrån vårt resultat ser vi att det fortfarande finns en stor skillnad i offergestaltningen mellan våra utvalda offer.

Angående offrens etnicitet ser man även här att kvinnor med annan etnicitet än svensk får högre offerstatus och mer inkluderande gestaltning än de kvinnorna med svensk etnicitet. Detta är med undantag för Claudia Quiroz som även här fick lägst indexvärde av alla. Övriga kvinnor som inte hade svensk etnicitet fick högre indexvärde än alla de med svensk etnicitet.

6.4 Analys, forskningsfråga 2

För att analysera vår andra forskningsfråga, har vi främst utgått från indexet om offerskapande och inkluderande gestaltning men också lyft fram skillnader i hur många och vilka bilder som publicerades samt vem/vilka det var som främst fick komma till tals i artiklar som fokuserar på offret som person.

6.4.1 Relation till mördaren

Den tydliga slutsatsen man kan dra är att de kvinnor som hade en nära relation med sin förövare inte får samma status som offer eller lika mycket inkluderande gestaltning som de utan en relation med sin mördare. Skillnaden blir tydlig när man slår ihop de två indexen för inkluderande gestaltning och kännetecken för Christies ideala offer. Det är något som tydligt stämmer överens med det Christie (2001) skriver angående att kvinnor i relation/äktenskap med sin mördare oftast inte får samma status som offer som någon vars förövare är okänd.

Ser man på specifika gestaltningskriterier är det främst kriterierna: ”*framkommer varningssignaler?*” och ”*framkommer det någon information om konflikt mellan parterna?*” som sticker ut. Här kan man se ett tydligt mönster mellan de kvinnor som var i nära relation till sin mördare och de som inte var det. Även variabeln *framgår det att offret hade någon koppling till mördaren?* följer detta mönster. Det är dock med undantag för fallet med Ellinor Galerius, som inte alls passade in på de två förstnämnda variablerna på samma sätt. Däremot fick hon ett lägre värde på flera andra gestaltningskriterier. Främst framkommer det väldigt sällan att hon ägnade sig åt respektabla sysslor både i samband med mordet och till vardags. Även i indexet för inkluderande gestaltning skiljde sig kvinnorna med relation till sin mördare från de andra i vissa specifika gestaltningskriterier. Främst då mordet inte kunde ses som slumpmässiga och att kvinnorna framställs som att de var specifikt dem som var målet för mordet.

Kvinnorna kan därför inte ses som fel person på fel plats vilket minskar den inkluderande gestaltningen av dessa (Demker & Duus-Otterström, 2011) och deras status som offer (Christie, 2001). Christie skriver att kvinnor som blir misshandlade eller mördade i sina hem får en större offerstatus idag än tidigare men i denna undersökning kan vi dra slutsatsen att de fortfarande inte har en lika stor status som offer som de kvinnor som inte hade någon relation med sin mördare.

6.4.2 Etnicitet

När vi jämförde gestaltningen av offrens etnicitet framkom ett oväntat resultat. Kvinnor som hade annan etnicitet än svensk, förutom Claudia Quiroz, fick både mer inkluderande gestaltning och passade in på fler av Christies aspekter för offerskapande än de med svensk etnicitet. Samtliga tre mördades av okända män, vilket inte Claudia gjorde. Oavsett relation med mördaren så stämmer inte resultatet överens med det fall där den brittiska tonåringen Stephen Lawrence mördades. Lawrence som var av afrikanskt ursprung fick aldrig sin offerstatus bekräftad förrän man avskrivit honom från alla typer av kopplingar till gängkriminalitet. Två av våra fall med annan etnicitet än svensk hade någon, om än vag, koppling till gängkriminalitet. Även om detta ibland framgår, är det sällan de framställs som delar i kriminella nätverk utan mer som offer för

dem. Ett gestaltningskriterium som skiljer sig på ett utmärkande sätt mellan fallen i etnicitetsaspekten är den om personbeskrivningar. Kvinnor med annan etnicitet än svensk får i större grad fler personifierade beskrivningar än de med svensk etnicitet. I dessa fall kom överlag inte offrens anhöriga till tals i samma grad.

Karolin Hakim och Ndella Jack är snarlika i de egenskaper vi valde (ålder, etnicitet och relation till mördare) men deras personbeskrivningar är olika. Ndella Jack är sällan något mer än en 18årig student i relation med en kriminell man. Karolin är däremot läkaren som avrättas på öppen gata med sitt två månader gamla barn i famnen, vilket ger Karolin en högre offerstatus.

6.4.3 Ålder

Att äldre kvinnor är ett typexempel på ett idealt offer (Christie, 1986) stämmer inte överens med vår undersökning då de kvinnor som representerar den äldre ålderskategorin får spridda resultat i indexet för Christies teori. Däremot ges dessa en klart mer inkluderande gestaltning. Det vi dock måste lyfta fram var att vi, för avgränsningens skull, valde att dela in våra mordoffer i endast två ålderskategorier. De som var yngre än 40 år och de som var 40 år och äldre. Elena Åsberg som var 55 år gammal vid tidpunkten av mordet fick procentuellt mest inkluderad gestaltning av alla och utifrån Christies (2001) teorier för offerskapande var hon det fall som fick näst högst värde i rangordningen av ideala offer.

De yngre kvinnorna i vår undersökning får utifrån två aspekter en mer inkluderande gestaltning än de äldre. Deras anhöriga kommer oftare till tals än de som är äldre och det framkommer betydligt fler bilder på de yngre mördade kvinnorna, med undantag för att Lotta Rudholm. Vad bilderna föreställer skiljer ganska mycket men i de flesta fall dominerar bilder på offret. I den inkluderande gestaltning som framkommer i texten är däremot resultaten mellan äldre och yngre kvinnor betydligt mycket mer spridda.

6.4.4 Likheter

Vi valde även att undersöka om offrets ålder nämns i texten (V16) och hur journalisten valt att framställa offrets etnicitet (V17). Dessa variabler skilde sig dock såpass marginellt mellan fallen att vi inte kan dra någon slutsats utifrån resultaten. Offrets ålder förekom i nästa alla artiklar samtidigt som dess etnicitet framkom ytterst sällan. Att inkludera dessa i beskrivningen av offren skapar en mer inkluderande gestaltning (Demker & Duus-Otterström, 2011).

7 Slutsats och diskussion

7.1 Slutsats av resultaten

Ur denna undersökning kan man bland annat utläsa följande resultat. Angående nyhetsurvalet, är det bäst att vara yngre, ha svensk etnicitet och att inte ha någon relation till sin mördare om man vill ha många artiklar skrivna om sig.

I frågan om etnicitetens påverkan på nyhetsurvalet stämmer våra resultat överens med den tidigare forskning vi har presenterat. Greer (2007), samt Marsh och Melville (2008) presenterar liknande resultat i sina studier, vilket bekräftar våra resultat. När man tittar på kvinnornas relation till mördaren skriver Christie (2001) att utvecklingen för offer i relation till mördaren får en allt högre offerstatus i jämförelse med hur det såg ut för 20-30 år sedan. Resultaten i denna undersökning pekar på att utvecklingen inte har kommit såpass långt att mordoffer i nära relation till sin mördare får samma offerstatus som de offren mördade av främlingar, i alla fall när man analyserar nyhetsurvalet. Resultatet stämmer också överens med det Ghersetti (2012) skriver om *närhet* och *oförutsedda/oväntade händelser*. Kvinnor som mördas i en relation, specifikt där de framkommit varningssignaler (vilket resultaten visar att journalisterna lägger tyngd på i dessa fall), tycks anses som svårare att relatera till. Händelserna ses heller inte som lika oförutsedda.

Christie (1986) plockar ut äldre kvinnor som ett typexempel på ett idealt offer, men här stämmer inte nyhetsurvalet överens med vad Christie skriver. Det publicerades överlag fler artiklar om yngre kvinnor än äldre men skillnaden var bara 1,1 artikel mer i medelvärde för de yngre kvinnorna. Däremot var det äldsta mordoffret i undersökningen, Elena Åsberg, en av de som fick högst index i våra mätningar. Vilket stämmer överens med att Christie väljer att beskriva det ideala offret som en äldre kvinna. De andra kvinnorna som tillhörde samma ålderskategori fick däremot spridda resultat, vilket kan ha påverkats av att vi valde att dela offren i endast två ålderskategorier med en uppdelning på de över 40 år och de som var 40 år och äldre. Om vi endast hade undersökt åtta mordfall med kvinnor över 40 kanske vi eventuellt hade kunnat se en tydligare bild och mönster i vad äldre kvinnor får för offerstatus.

Däremot var det mer återkommande i fall med yngre kvinnor att anhöriga kom till tals i artiklarna där temat var offret som person, samt att de fick fler bilder publicerade. Då båda dessa är aspekter som resulterar i en mer inkluderande gestaltning (Demker & Duus-Otterström 2011), kan man konstatera att yngre kvinnor blir mer inkluderande i brottsoffergestaltningen. Detta resultat problematiserar att Christie (2001) lyfter fram äldre kvinnor som ett typexempel på ideala offer. Men även här kan åldersuppdelningen i undersökningen ha en stor betydelse för resultatet.

Även om kvinnor med svensk etnicitet överlag fick flest artiklar publicerade om sig ser man ett helt annat resultat gällande offerstatusen och den inkluderande gestaltningen. Här fick kvinnor med svensk etnicitet överlag inte alls samma inkluderande gestaltning eller offerstatus som de med annan etnicitet än svensk. Detta säger emot den tidigare forskning som har presenterats. Speciellt om man ser på den rapport gjord av Simon Cottle (1993) som Greer (2017) presenterar, där tonåringen Stephen Lawrence inte fick sin offerstatus bekräftad förrän man kunde avskriva honom från alla misstankar om gängkriminalitet. I våra fall fick överlag kvinnorna med annan etnicitet än svensk sin offerstatus bekräftad från start. Det finns dock vissa skillnader i undersökningarna som vi vill belysa. Stephen Lawrence var för det första en man som mördades i Storbritannien 1993 och undersökningen gjordes på brittisk press. Allt detta kan ha påverkat resultatet av gestaltningen.

Kvinnor som hade en relation med mördaren fick inte heller samma offerstatus eller inkluderande gestaltning som de fall där mördaren var okänd för offret. Detta är också ett resultat av att kvinnor mördade i nära relation ännu inte får samma offerstatus som de mördade av främlingar, även om Christie (2001) menar att det blivit mer vanligt att de får det.

7.2 Teorierna

För en kvantitativ undersökning av gestaltningen om dessa mordfall valde vi att främst använda oss av två teorier inom brottsoffergestaltning. Marie Demker och Göran Duus-Otterströms forskning om inkluderande gestaltning (2011) och Nils Christies forskning om det ideala offret, specifikt hans fem aspekter för offerskapande (2001). Att applicera dessa teorier på varje artikel tycks har fungerat väl. Dessa olika typer av forskning hade tydliga sammanfattningar om brottsoffergestaltning som lätt kunde appliceras på varje artikel för att få fram ett tydligt resultat på hur lika eller olika dessa brottsoffer gestaltades.

Studien hade kunnat göras med andra varianter av tidigare forskning. Dessa två gav oss dock två olika infallsvinklar på hur brottsoffer kunde gestaltas på olika sätt och skiljde sig så pass mycket från varandra att det heller inte undersökte samma sak.

7.3 Studiens upplägg

Förutsättningen för denna studie är att inte tolka våra resultat som definitiva. Denna pilotstudie, kan inte fastställa några typer av generalisering i kriminaljournalistiken, men bevisar att det finns skillnader i både nyhetsurval och gestaltning utifrån offrens personliga aspekter.

Vi tror att denna studies resultat har påverkats av de mordfall som vi valde. Vi begränsade urvalet av fall med tanken att vi skulle undvika faktorer vi redan innan visste skulle ha en påverkan på resultatet. Till exempel skulle morderna ha skett inom tio år, samtliga mordfall skulle vara kvinnor, samtliga artiklar vi analyserade skulle ha publicerats efter personen var bekräftad död och namngiven. Att hitta fall som passade in i dessa kategorier var en utmaning och även efter

kodningen medförde en begränsning av resultatet. Det största exemplet var fallet med Claudia Quiroz som hade mindre artiklar publicerade om sig än de andra fallen. Eftersom det skrevs så lite om henne var det också svårt att analysera hur hon gestaltades. Det i sin tur gjorde att hon fick sämre resultat än de andra fallen i nästan all statistik.

Anledningen till att det inte skrevs lika mycket om henne som om de andra fallen kan vi inte fastställa med denna undersökning. Ska man spekulera kring detta kan det vara så att det dröjde länge med att man gick ut med namn och bild och att det då tappade nyhetsvärdet, att anhöriga inte ville bli intervjuade eller att redaktionerna prioriterade andra nyheter under just den tiden. Det kan finnas flera anledningar men det är som sagt inget vi kan fastställa med vår undersökning.

Överlag finner vi att denna studie har bidragit med ny kunskap inom kriminaljournalistiken, men på grund av urvalet vi gjorde kan vi inte fastställa en slutsats för hela Sveriges kriminaljournalistik. Men vi har däremot påbörjat en studie som kan komma till att utvecklas med ett annat urval och i större omfattning, för en mer övergripande bild över svensk kriminaljournalistik.

8 Förslag på vidare forskning

Undersökningen är en pilotstudie som bevisar att det finns övergripande skillnader i mordoffergestaltningen och nyhetsurvalet i svensk kvällspress. Det är dock bara början på ett forskningsprojekt, för att kunna fastställa en genomgående generalisering hade man behövt inkludera många fler svenska mordfall. Denna undersökning hade lämpats att utföras i en mycket bredare utsträckning. Med fler analyserade mordfall, fler typer av tidningar och artiklar som publicerats inom en längre tidsperiod.

Det vi i huvudsak har fokuserat på i vår undersökning är brottsoffren. Hur dessa gestaltas och prioriteras i media. Detta har vi främst gjort utifrån två gestaltningsteorier; Marie Demker och Göran Duus-Otterströms forskning om inkluderande och exkluderande gestaltning (2011) och Nils Christies fem kriterier för offerskapande (2001). Vad dessa teorier även lyfter fram men som vi inte har inkluderat i vår undersökning är gestaltningen av gärningsmannen. Vi har i viss mån bland annat analyserat offrets koppling till gärningsmannen men inte hur gärningsmannen själv porträtteras. Inte bara för att det kan anses intressant att undersöka utan främst för att gestaltningen av gärningsmannen även kan påverka uppfattningen av offret. Två av Christies aspekter är till exempel "gärningsmannen ses som en stor och ond person" och "gärningsmannen är främmande för offret". Demker och Duus-Otterström har i artikeln *Det individuella brottet* även ett helt kapitel som behandlar gestaltningen av gärningsmannen och brottet i sig. Denna uppsats behandlar gestaltningen av mordoffret, men hur gestaltas egentligen gärningsmannen i förhållande till dessa?

Slutligen vill vi ta upp något vi kommit till att diskutera en hel del under uppsatsens gång. Vilka andra aspekter kan komma till att påverka resultatet av gestaltningen och nyhetsurvalet. Ett exempel vi fastnade vid var hur man rapporterade om Ndella Jack som mördades bara två dagar efter Karolin Hakim och under liknande omständigheter. Hur kan dessa fall ha påverkat varandra? Kom Ndella kanske i skymundan när båda kvinnorna blev offer för gängvåld och media av olika anledningar valde att fokusera på mordet på Karolin? Claudia var också ett mordfall vars resultat kan ha påverkats av andra anledningar. Framför allt skrevs det väldigt lite om henne, och det var därför svårt att analysera gestaltningen av henne. Men varför skrevs det så lite om henne? Vad finns det för andra bakomliggande anledningar till att Claudia hamnade så mycket i skymundan till skillnad från de andra? Det vet vi inte i nuläget, men inbjuder till vidare forskning/efterforskningar som kan ta reda på varför.

Referenslista

Almquist, Tina & Falk, Charlotte (2017) *Den idealiske förövaren - Mediala bilder av mäns våld mot kvinnor i nära relation*. (Kandidatuppsats). Göteborg: Institutionen för socialt arbete.

Göteborgs Universitet. Hämtad: 2019-10-06. Från: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/51905>

Christie, Nils. (1986) 'The ideal victim', in E. Fattah (ed.), *From Crime Policy to Victim Policy*. Basingstoke: Macmillan.

Christie, Nils (2001). *Det idealiska offret* i Malin Åkerström & Ingrid Sahlin (Red.), *Det motspänstiga offret* (s.46-63) Lund: Studentlitteratur.

De Vreese, Claes H. (2005). *News framing: Theory and typology*. Amsterdam. John Benjamins Publishing Company.

Demker, Maria & Duus-Otterström, Göran. (2011). *Det individuella brottet*. Vetenskaplig tidskrift. nr 1, 2011. s 3-24. Doi

Diskrimineringsombudsmannen. (2019). *Etnisk tillhörighet som diskrimineringsgrund*. Hämtad: 2019-21-11. Från: <https://www.do.se/om-diskriminering/skyddadediskrimineringsgrunder/etnisk-tillhorighet-som-diskrimineringsgrund/#1>

Edström, Maria & Jacobsson, Josefine. (2015). *Räkna med kvinnor - Global Media Monitoring Project 2015*. Nationell rapport Sverige.

Edström, Maria. (2018). *SPOTLIGHT: Äldre kvinnor osynligast i mediebruset*. Äldre i Centrum. nr 1, 2018, 84-87. <http://www.aldreicentrum.se/till-tidskriften/2018/118-Omsorgensmarknad/SPOTLIGHT-Aldre-kvinnor-osynligast-i-mediebruset/>

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012).

Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Ghersetti, Marina. (2012). *Journalistikens Nyhetsvärdering*. I Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (Red.), *Medierna och demokratin* (s. 205-232). Lund: Studentlitteratur.

Greer, Chris (2007) *News Media, Victims and Crime I*. Davies, Pamela, Francis, Peter & Greer. *Victims, Crime and Society*, (s. 20-49). SAGE publications Ltd. London.

Greer, C. and McLaughlin, E. (2011) 'Trial by media: policing, the 24–7 news mediasphere, and the politics of outrage', *Theoretical Criminology*, 15(1): 23–46.

Greer, C. (2017) 'News Media, Victims and Crime', in P. Davies, P. Francis, C. Greer (eds.) *Victims, Crime and Society, second edition*, London: Sage.

<https://uk.sagepub.com/engb/eur/victims-crime-and-society/book239275>

Karlsson, Michael & Strömbäck, Jesper (red.) (2015). *Handbok i journalistikforskning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Pressens opinionsnämnd (u.å.) *Etiska regler för press, TV och radio*. Hämtad 2019-11-26. Från:

<https://po.se/pressetik/>

Marsh, Ian. & Melville, Gaynor. (2008). *Crime, justice and the media*. London: Routledge

Nilsson, Christoffer. (2018). *Mediebilderna av personer med utländsk bakgrund*.

(Kandidatuppsats). Malmö. Internationell migration och etniska relationer. Malmö University.

Hämtad: 2019-21-11. Från: <http://muep.mau.se/handle/2043/26394>

Rystad, Adrian. (2018). *Konsten att gestalta ett offer*. (Kandidatuppsats). Jönköping. Högskolan för lärande och kommunikation. Jönköping University. Hämtad: 2019-02-18. Från:

<http://hj.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1289338&dswid=-7409>

Rättviseförmedlingen (2018) *Rättvisaren 2018 Del 1*. Stockholm. Rättviseförmedlingen.

Truedsson, Lars (2018) *Kampen om Sverigebilderna I*. Andersson Schwarz, Jonas (Red.), *Sverigebilderna - Om journalistik och verklighet*. Institutet för mediestudier, (s. 7-14), : Kapish produktion, Stockholm. Stockholm.

Wähämäki, Elle & Johansson, Ellen. (2017). *Lokala dimensioner av kriminaljournalistik*.

(Kandidatuppsats). Sundsvall. Fakulteten för naturvetenskap, teknik och medier, Avdelningen för medie- och kommunikationsvetenskap. Mittuniversitetet. Hämtad 2019-12-13. Från:

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1184401&dswid=-8342>

Sammanfattning av fall

Ahlborg, Karin. & Stenquist, Victor. (2017, 6 augusti). Elena Åsberg mördades i Surahammar. *Aftonbladet*. Hämtad 2019-11-28. från

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/rqal8/elena-asberg-mordades-i-surahammar>

Bäckman, Madeleine. (2018, 2 december). Susanne, 45, gjorde slut - sköts av sin expojkvän. *Expressen*. Hämtad 2019-12-17. från

<https://www.expressen.se/gt/susanne-45-gjorde-slut-skots-ihjal-av-sin-expojkan/>

Divinyi, Sandra. (2017, 19 december). Elin skrek - men ingen hjälpte. *Göteborgs-Posten*. Hämtad 2019-11-28. från

<https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/elin-skrek-men-ingen-hj%C3%A4lpte-1.4926215>

Hjertén, Linda. (2016, 11 augusti). Dömdes till livstid för mordet på Claudia. *Aftonbladet*. Hämtad 2019-12-16. Från:

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/krim/a/9mXOKW/domdes-till-livstid-for-mordet-pa-claudia>

Johansson, Anders. (2019, 1 september). Karolin föll offer för mördarens kulor. *Aftonbladet*.

Hämtad 2019-11-28. från <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/70QvoK/karolin-foll-offer-for-mordarens-kulor> Vikingsson, Karolina. (2010, 27 september). Elin, 27, ännu försvunnen. *Göteborgs-Posten*. Hämtad 2019-11-28. från

<https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/elin-27-%C3%A4nnu-f%C3%B6rsvunnen-1.1037734>

Lundberg Andersson, Hannes. (2019, 6 november). Två personer gripna för mordet på Ndella. *Expressen*. Hämtad 2019-11-28. från

<https://www.expressen.se/nyheter/krim/tva-misstanks-for-mordet-pa-ndella-jack-18/>

Malmgren, Kim. (2019, 21 juni). Lottas mördare isoleras i fängelset: "livsfarlig". *Expressen*. Hämtad 2019-12-17. från

<https://www.expressen.se/nyheter/krim/lottas-mordare-isoleras-i-fangelset-livsfarlig/>

Thorneus, Ebba. et al. (2017, 1 augusti). Man anhållen - misstänkt för mord på kvinna i Surahammar. *Aftonbladet*. Hämtad 2019-11-28. från

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/vq2y5/man-anhallen--misstankt-for-mord-pa-kvinna-isurahammar>

Thorneus, Ebba. et al. (2019, 26 augusti). Kvinna död efter skjutning i Malmö. *Aftonbladet*. Hämtad 2019-11-28. från

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/krim/a/VbpkK6/kvinna-dod-efter-skjutning-i-malmo>

Westin, Adam. (2019, 30 augusti). Ndella Jack, 18, sköts till döds i lägenheten i Vällingby. *Aftonbladet*. Hämtad 2019-11-28. från

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/y3bMVa/ndella-jack-18-skots-till-dods-i-lagenheten-ivallingby>

Weigl, Kerstin. & Edblom, Krisitna. (2015, 4 mars). Ellinors sista timmar. *Aftonbladet*. Hämtad

2019-11-28. från

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/J1pkn8/ellinors-sista-timmar>

Övriga artiklar

Weigl, Kerstin. & Edblom, Kristina. En samling och artikelserie av alla dödade kvinnor i nära relation från 2000-2019. *Aftonbladet*. Hämtad 2019-12-04 från:

<https://dodadekvinnor.story.aftonbladet.se/>

Bilaga 1: Kodbok

V1. ID-nummer på artikeln

(1-8)000

1=Karolin Hakim

2=Ndella Jack

3=Lotta Rudholm

4=Ellinor Galerius

5=Elin Krantz

6= Claudia Quiroz

7=Susanne Hasselsjö

8=Elena Åsberg

Kodinstruktioner: Analysenheter tilldelas en fyrsiffrig identifikation i kronologisk ordning. De mördade kvinnorna separeras genom den första siffran.

Exempel: 1001, 1002, 1003... för Karolin Hakim och 2001, 2002, 2003... för Ndella Jack.

V2. Artikelrubrik

Variabelvärde:

De tre första orden i rubriken.

Kodinstruktioner: Skriv ut rubrikens tre första ord. Följs av tre punkter i de analysenheter som har längre rubrik. Variabeln underlättar för kodare som vill hitta texten.

V3. Kodare

Variabelvärde:

1. Karl Moberg
2. Filip Mitrovic
3. Gustav Stjernkvist

Kodinstruktioner: Varje kodare tilldelas ett unikt nummer som används för att identifiera vem som kodar artikeln.

TIDNING, ARTIKELFORM OCH PUBLIKATIONSdatum

V4. Vilken tidning är artikeln publicerad i?

Variabelvärde:

Tidningsnamn

1. Aftonbladet
2. Expressen
3. Kvällsposten
4. GT

Kodinstruktioner: Välj tidningen som artikeln är publicerad i. För Expressen och dess lokala upplagor, Kvällsposten och GT gäller följande: I de fall där identiska texter påträffas, välj Expressen. Koda inte identiska analysenheter då detta kommer riskera förändra resultatet. Analysen av kodboken kommer påverkas av dubletter. Välj därför endast unika analysenheter.

Granska texterna och leta efter skillnader. På grund av Kvällspostens och GT:s stundtals lokala vinkling kan texter skilja sig från den version som Expressen väljer att publicera. I ett exempel där en nyhet haft olika intervjupersoner, så har valet gjorts att koda två separata analysenheter. I ett annat exempel publicerade Expressen och Kvällsposten en till ytan identisk text. Vid en mer noggrann jämförelse så syntes det däremot att Kvällspostens version hade ett annorlunda avslutningsstycke, med information som inte framkom i Expressen. I det fallet kodades endast Kvällspostens version.

V5. Hur många dagar efter mordet är artikeln publicerad?

Variabelvärde:

Antal dagar

Kodinstruktioner: Skriv hur många dagar efter mordet artikeln publicerades. Var noggrann med att inte välja från det datum första artikeln är publicerad. Valet av mordfall är relaterat till tidig publicering av namn.

V6. Hur lång är artikeln?

Variabelvärde:

Antal ord i artikeln.

Kodinstruktioner: Notera hur många ord artikeln består av. I Mediarkivet kan detta avläsas intill artikellistan.

V7. Vilken typ av artikel är det?

Variabelvärde:

1. Nyhetsartikel
2. Debattartikel
3. Reportage
4. Insändare
5. Ledare
6. Krönika
7. Notis (kortare än 100 tecken)
8. Enkät
20. Övrigt

Kodinstruktioner: Variabeln ser till textens genre. Enstaka avvikande artikeltyp kan placeras i Övrigt. Lägg till nytt variabelvärde för artikeltyp om den förekommer fler gånger. Med reportage menas en journalistisk berättelse, en helsida eller större, oftast innehållande två eller flera artiklar.

V8. Vad handlar artikeln i huvudsak om?

Variabelvärde:

1. Offer
2. Gärningsman
3. Mordet
4. Anhöriga
5. Polisarbete
6. Brottet som tema
7. Annat brott kopplat till samma brott
8. Rättsprocessen
9. Minnesceremoni/begravning
10. Enkätpersoner
20. Ej kodbart

Kodinstruktioner: Välj det nyhetsobjekt som ges störst utrymme i texten. Om analysenheten inte ger ett enda tydligt nyhetsobjekt så avgör rubriksättning och eventuella bilder.

V9. Hur många bilder förekommer i artikeln?

Variabelvärde:

Antal bilder

Kodinstruktioner: Summan av antalet bilder i artikeln. Ges värdet 0 om inga bilder förekommer.

V10. Vad föreställer huvudbilden?

Variabelvärde:

1. Mordoffret
2. Brottpsplatsen
3. Minnesplats/begravning
4. Gärningsman
5. Anhörig/anhöriga
6. Polis
7. Genrebild
8. Enkätpersoner
9. Gärningsman och offer
20. Övrigt
0. Ingen bild

Kodinstruktioner: Huvudbilden ser till bild som ges mest utrymme i artikeln. Prioritera bilder på personer istället för där bilder på miljö. Lägg till nya variabelvärden för återkommande bilder som inte kan kategoriseras utifrån existerande.

För variabelvärde 4 så räknas även misstänkt gärningsman. Samtliga bilder som porträtterar en möjlig gärningsman kodas efter detta. Även censurerade bilder, bilder från övervakningskameror etc.

V11. Vad föreställer andra bilden?

Variabelvärde:

1. Mordoffret
2. Brottpsplatsen
3. Minnesplats/begravning
4. Misstänkt gärningsman
5. Anhörig/anhöriga
6. Polis
7. Genrebild
8. Enkätpersoner
9. Gärningsman och offer
20. Övrigt
0. Ingen bild

Kodinstruktioner: Välj det som den sekundära bilden i artikeln föreställer. I de fall det finns fler än två bilder så motiveras valet utifrån bildstorlek och positionering. Utöver detta prioriteras bilder på personer framför miljö.

V12. Innehåller artikeln information från en nyhetsbyrå?

Variabelvärde:

1. Ja, all information är hämtad från en nyhetsbyrå
2. Ja, delvis
3. Nej

Kodinstruktioner: Leta efter TT-referenser i texten. Om TT inkluderas i byline följt av författare så kategoriseras detta som "Ja, delvis".

V13. Källa 1(Identiska variabelvärden för V14. Källa 2 och V15. Källa 3)

1. Anhöriga
2. Vänner
3. Polis
4. Åklagare
5. Advokat
6. Gärningsman
7. Skribent
8. Offer
9. Vittne
10. Politiker
11. Vän/anhörig till gärningsman
12. Expert
20. Övrigt
0. Ingen källa

Kodinstruktioner: Se över samtliga källor som kommer till tals och används i texten. Utgå från citat men se över vilken källa som är mest tongivande. Citat är inte alltid drivande i handlingen.

GESTALTNING

V16. Vilken etnicitet tilldelas offret i texten?

Variabelvärde:

Strängvariabel

0. Ingen etnicitet nämns

Kodinstruktioner: Välj den etnicitet som journalisten ger offret. Notera även om offret inte ges någon etnicitet. Ta även med indirekta formuleringar, som "svensk medborgare" (betyder annan etnicitet) med mera.

Exempel på formuleringar för svensk etnicitet: "Vi svenskar",

Exempel på formuleringar för vad som betyder annan etnicitet: "Svensk medborgare", "Jag hoppas att inte rasister och nazister får vatten på sin kvarn" (Enkätperson uttalar sig angående Karolin Hakim),

Exempel på formuleringar för etnicitet: "Hon var från Chile", "Hon kom till Sverige från Ryssland."

V17. Nämns offrets ålder i texten?

Variabelvärde:

1. Ja
2. Nej

Kodinstruktioner: Notera den ålder som offret ges. Om offret inte ges en specifik ålder, men tilltalas som exempelvis "kvinna i 30-årsåldern" så tolkas detta som variabelvärde 1. Nämns däremot offret som ung alternativt äldre så tolkas det som variabelvärde 2.

CHRISTIES KRITERIER FÖR ETT IDEALT OFFER

V18. Beskrivs offrets som att de utförde en respektabel syssla i samband med mordet i texten?

Variabelvärde:

Strängvariabel

1. Framkommer ej/Okodbart

Kodinstruktioner: Christies definition av en respektabel syssla är att offret är upptaget med ett respektabelt projekt. Christie exemplifierar det med en gammal dam som blir mördad på väg

hem under dygnet efter att ha tagit hand om hennes sjuka syster. Att ha tagit hand om hennes sjuka syster är den respektabla sysslan. Ett annat exempel är en ung oskuld som blir våldtagen när hon är på väg hem från sina sjuka släktingar på kvällen.

Exempel på respektabla sysslor i samband med våra fall är olika formuleringar som exempelvis: Karolin Hakim var ute på en promenad med sin familj och höll sitt barn i famnen när hon blev skjuten.

Elena Åsberg sa till en bilist att den var felparkerad.

Ndella hade innan mordet planerat sin väns födelsedagsfest.

Ellinor Galerius var på en restaurang med sin pojkvän innan han högg ihjäl henne.

Lotta Rudholm var hemma och sov när hennes pojkvän bröt sig in i hennes lägenhet.

Claudia Quiroz var ute och dansade med sina vänner på mordkvällen.

Elin Krantz var på väg hem.

Susanne var på väg från hemmet till sin bil för att åka till jobbet.

Samtliga fall porträtterats i en eller flera artiklar som att de ska ha utfört en respektabel syssla vid mordet. Motsatsen till respektabla sysslor är exempelvis fallet Ellinor där en artikel beskriver hur hon tillsammans med sin partner under dagen suttit på en restaurang och varit högljudda och påverkade.

Trots exemplet på Ellinor så skall det inte utgå från att bråk är en icke respektabel sysselsättning. Om offret bedriver droghandel i stunden vid mordet så är det icke respektabelt. Ett bråk i hemmet är inte det.

V19. Beskrivs offret som att hon ägnade sig åt en respektabel sysselsättning till vardags?

Variabelvärde:

Strängvariabel

0. Framkommer ej/Okodbart

Kodinstruktioner: Variabeln syftar till Demker och Otterströms inkluderande och exkluderande gestaltning. Att ens yrke eller sysselsättning nämns kan tolkas som att journalisten individualiserar offret och därför gestaltar offret inkluderande. Definitionen av en respektabel syssla som vi ska koda efter är: En sysselsättning som av samhället anses som laglig och respektabel.

Exempel på respektabla sysslor från våra fall är formuleringar av Karolin Hakim som läkare,

Ellinor Galerius som vårdbiträde och/eller bloggare. Elena Åsberg som förskolelärare. Susanne Hasselsjö som produktionsplanerare. Lotta som ekonomiassistent och Ndella Jack och Elin Krantz som studenter. Claudia Quiroz sysselsättning förekommer aldrig.

V20. Framställs mordplatsen som säker?

Variabelvärde:

1. Ja
2. Nej
0. Framkommer ej/okodbart

Kodinstruktioner: Liknande geografiska brottsplatser kan beskrivas olika. En man promenerandes på öppen gata under tisdag förmiddag faller under säker plats. Om tidpunkt, dag och person ändras så kan platsens karaktär ändras. Om en ensam kvinna går längs med samma gata, dock under en helgkväll, så blir platsen istället osäker. Risken för brott kan variera beroende på olika faktorer som ex. tid. Journalistens egna gestaltning av platsen avgör tolkningen. Christies typexempel på en säker plats är en gata mitt på dagen, där vem som helst hade kunnat befinna sig. Hemmet kan också i de flesta gestaltningar klassas som säkert, beroende på situationen.

Exempel på formuleringar av säkra platser från våra fall är: Karolins mordplats i centrala Malmö när den beskrivs som en allmän plats, ett exempel från Sydsvenskan är när en boende i området citeras om att hon precis hade varit på samma plats. Det tyder på att det hade kunnat hända vem som helst och bidrar därför till gestaltningen av offret som oskyldigt.

Ndella är ett exempel på fall där mordplatsen beskrivs både som säker och osäker. I vissa artiklar framställs mordplatsen endast som hennes lägenhet och hem. Då är det en säker plats utifrån principen att hemmet ska vara säkert. Däremot förekommer information i vissa artiklar att gärningsmännen var ute efter hennes sambo. Beroende på hur journalisten presenterar situationen så kan lägenheten och hemmet tolkas som osäker. Några dagar efter mordet på Ndella så beskjuts hennes sambo på annan plats. I artiklarna som följer blir varje plats som hennes sambo befinner sig på osäker, just på grund av att han är en måltavla.

V21. I artikeln, beskrivs brottet som att gärningsmannen vore i överläge i relation till mordoffret?

Variabelvärde:

1. Ja
2. Nej
0. Gärningsmannen nämns ej/Okodbart

Kodinstruktioner: Om brottet beskrivs, plocka ut formuleringar där man belyser att gärningsmannen var överlägsen och inte fann några svårigheter att begå brottet samt att offret var försvarslöst.

Exemplet med Karolin är tydligt. Gärningsmännen skjuter mot henne medan hon håller sitt barn i famnen. Ett citat som stödjer detta lyder: ”Ett mord på en kvinna med ett barn är fruktansvärt vart det än sker”.

V22. I artikeln, beskrivs gärningsmannen som att hen har en koppling till offret?

Variabelvärde:

1. Ja. Direkt koppling
2. Ja. Indirekt koppling
3. Nej
0. Nämnas ej/Okodbart

Kodinstruktioner: Framkommer det i texten att offret har någon koppling till gärningsmannen? En direkt koppling är att gärningsmannen är känd för offret. En indirekt koppling är till exempel att mördaren framställs som bekant med någon i offrets närhet. Ett exempel från en artikel i Sydsvenskan på en indirekt koppling är när Karolin Hakims sambos kriminella aktiviteter diskuteras i samband med mordet.

V23. Framkommer det i artikeln att det fanns varningssignaler för att mordet skulle kunna ske?

Variabelvärde:

1. Ja
2. Nej
0. Nämnas ej/Okodbart

Kodinstruktioner: Fanns det en hotbild? Framkommer det att offret har blivit utsatt för våld tidigare? I Ndella- och Karolinfallen – framkommer det att offren visste om att det fanns en hotbild mot deras pojkvänner?

Några tydliga exempel på formuleringar som tyder på att det fanns varningssignaler är ”– Hon blev ofta rädd för honom när han drack alkohol, säger en nära vän.”, ur en artikel om mordet på Ellinor Galerius. Ett annat exempel är om mördarens våldsamma bakgrund/kriminella liv beskrivs som om offret var medveten om det.

V24. Framkommer det information om en konflikt?

Variabelvärde:

1. Ja

2. Nej
0. Nämnas ej/Okodbart

Kodinstruktioner: En konflikt innebär en typ av motstånd. Bråk i relationen som föranledde till mordet är ett exempel. Även i situationen där offret försökt lämna eller lämnat sin partner/gärningsmannen räknas som en konflikt.

Var noggrann med att separera konflikt från varningssignal. För konflikt krävs ett aktivt deltagande av offret. I variabel 23 finns ett exempel där offret varit rädd för sin partner när denna varit påverkad. Detta ses som en varningssignal. För att det även ska klassas som en konflikt krävs att offret tagit ett initiativ eller försökt göra det. Ett hypotetiskt exempel vore då om offret försökt lämna sin partner på grund av att denne var påverkad ofta.

INKLUDERANDE GESTALTNING

V25. Finns personbeskrivningar som ger offret en inkluderande gestaltning?

Variabelvärde:

1. Ja
2. Nej

Kodinstruktioner: Beskrivs offret på fler sätt än utifrån konkreta beskrivningar som till exempel ålder, kön, yrke. Om ja, så är det att klassa som personbeskrivning. Inte heller kopplingar till gärningsmannen eller beskrivningar som görs utifrån kontext till brottet. Leta här efter avsiktliga och subjektiva beskrivningar om offret som person.

Exempel: En anhörig till Elin Krantz beskriver att hon alltid hör av sig och om hon sover över hos en kompis hör hon alltid av sig. Detta sägs därför i koppling till hennes försvinnande och kan inte ses som en personbeskrivning i detta fall. Exempel på personifierade beskrivningar är när anhöriga beskriver offret i positiv mening, som "Du[Karolin] var bland de finaste vännerna jag träffat", eller om journalisten använder sig av deskriptiva beskrivningar utöver yrke och ålder. **V26. Benämns offret som oskyldigt? (exempel)**

Variabelvärde:

1. Ja
2. Nej
0. Nämnas ej/Okodbart

Kodinstruktioner: Se till hur offer gestaltas. Finns det indikatorer eller formuleringar som kan uppfattas som om offret är skuldöst? Till exempel om anhöriga uttalar sig om att mordet var oväntat förutsatt att artikeln inte formulerar någonting om att offret.

Exempel: "Mordet på Elin skakade Falköping"

V27. Beskrivs brottet som slumpmässigt?

Variabelvärde:

1. Ja
2. Nej
0. Nämnas ej/Okodbart

Kodinstruktioner: Journalistens beskrivningar målar brottet utav en viss karaktär. Tolkningen av “vem som helst” överses noggrant. Finns beskrivningar som skiljer offrets situation från vår?

I fallet Lotta Rudholm förekommer en krönika där fallet sätts i ett större sammanhang om våldsamma män i relationer, mördade kvinnor och mörkertal. Här kan läsaren tolka journalistens åsikter som att vilken kvinna som helst kan råka ut för samma öde som Lotta, men det är inte tillräckligt för att rubriceras som “vem som helst”. Variabeln besvarar om det finns en allmän risk att råka ut för samma brott som offret utsatts för. Vem som helst kan bli överkörd av en fortkörare i en central stadskärna, däremot kan inte vem som helst utsättas för våld i nära relation.

V28. Beskrivs offret som det specifika målet för mordet?

Variabelvärde:

1. Ja
2. Nej
0. Nämnas ej/okodbart

Tolkas i den mån det är möjligt att avgöra genom journalistens beskrivningar av händelseförloppet. Var noggrann med att offret ska vara specifikt. Ex. Karolin och Ndellas gärningsmän har ej dömts i detta moment. I samband med att polisen misstänker deras respektive partners som primära mål för skjutningarna så kan de båda fallen inte tas för givet som specifika mål.

V29. Kommer anhöriga eller vänner till offret komma till tals i artikeln?

Variabelvärde:

1. Ja. Till stor del
2. Ja. Delvis
3. Nej

Kodinstruktioner: Leta efter citat där anhöriga uttrycker sig om offret eller brottet. Skulle artikeln till största del tillförlita sig på anhörigas citat anses det som “Ja. Till stor del”. Som tumregel, utgå från att artiklar med 500 eller färre ord kräver tre citat för att rubriceras som *anhöriga får till stor del komma till tals*. Artiklar med fler än 500 ord kräver sex citat eller fler

för att få samma variabelvärde. För variabelvärdet *anhöriga får delvis komma till tals* räknas 1-2 citat(mindre än 500 ord) respektive 1-5 citat(fler än 500 ord).

V30. Beskrivs mordoffret i artikeln som om hon är svag/hjälplös?

Variabelvärde:

1. Ja
2. Nej
0. Nämnas ej/Okodbart

Kodinstruktioner: Sök beskrivningar som porträtterar offrets tillstånd vid mordet. Framställs offret som svagt och oförmögen att kunna försvara sig själv eller göra motstånd? Sjuka gamla eller mycket unga människor passar särskilt bra som idealiska offer. Exempel är om offret benämns som fysiskt eller psykiskt svag. Formuleringar som att offret inte hade en chans är att tolka som svag/hjälplös, t.ex. där mördaren beskrivs använda ett vapen som offret inte kan försvara sig mot.